Guvernul a intrat în minoritate! pag. 3

Nr. 9 (315)

22

28 februarie–5 martie 1996

INTERVIU

Petre Roman

pag. 8–9

Congresul Alianţei Civice pag. 5

Premiile UNITER pag. 14

Radu Popa – In Memoriam pag. 12

HORAŢIU PEPINE

Cei şapte candidaţi

Pînă în prezent s-au anunţat şapte candidaţi pentru funcţia de preşedinte al României. Iar dacă l-am adăuga pe actualul preşedinte, am avea deja opt virtuale candidaturi. Preşedintele Iliescu amînă un anunţ oficial, dar se ştie că, la ultimul congres PDSR, Ion Iliescu a fost convins, pentru aplanarea conflictelor din interiorul partidului, să promită că va candida pe listele PDSR. Anunţul oficial rămîne o chestiune de timp. Aşadar, opt posibili candidaţi: Emil Constantinescu, Gheorghe Funar, Petre Roman, C.V. Tudor, Tudor Mohora, Adrian Păunescu, Paul Goma şi, cu sau fără voia noastră, Ion Iliescu. Cu excepţia notabilă a celui mai cunoscut şi mai vehement opozant anticomunist din vremea lui Ceauşescu, scriitorul exilat Paul Goma, fiecare are suportul grupării politice proprii. De altminteri, fără sprijinul unei grupări politice sau măcar al unor asociaţii cu mai largă cuprindere socială, Paul Goma nu va reuşi să-şi înscrie candidatura. E posibil însă să avem chiar mai multe candidaturi, căci PL '93 şi-a anunţat intenţia de a propune un candidat propriu, iar Victor Surdu va candida probabil şi el din partea agrarienilor. De fapt, ceea ce face specificul acestei campanii e că fiecare grupare sau partid cu oarecari şanse a ţinut să aibă un candidat propriu. E vorba în primul rînd de o tactică electorală, menită de fapt să sprijine listele de partide pentru alegerile legislative. Electoratul va fi, în subsidiar, îndemnat să voteze cu o persoană, care va duce, la drept vorbind, greul întregii campanii electorale. Viitoarele alegeri se pregătesc să fie în bună măsură o contrabandă cu liste de partid ascunse în dosul unor nume sonore. La drept vorbind, FDSN (PDSR de astăzi) a cîştigat alegerile de acum patru ani prin acelaşi trafic de liste vehiculate sub numele lui Ion Iliescu. Desigur că lucrurile trebuie nuanţate. PDSR mizează acum într-o mult mai mare măsură pe propriile resurse. Convenţia Democratică are la rîndul ei o identitate bine precizată şi conturată anterior propulsării în alegeri a lui Emil Constantinescu. Dar, în tot cazul, celelalte partide vor putea profita de o dublare a timpului acordat la radio şi televiziune. Avantaj care nu este neglijabil.

Aşadar, motivaţia acestei adevărate inflaţii de candidaturi este spaima de pragul electoral. Am putea clasifica de aceea candidaturile anunţate şi pe cele care se vor mai anunţa în candidaturi de circumstanţă şi în candidaturi necesare.

Acestea din urmă sînt doar trei şi au şanse pe care le apreciem îndeobşte mai ales în funcţie de propriile opţiuni politice: Constantinescu, Iliescu şi Roman. E un obicei, se pare, bine încetăţenit, ca înainte de alegeri să ne facem că ignorăm sondajele de opinie. Sorbim cu lăcomie toate procentele sondajelor publicate, dar arborăm apoi faţă de ele un scepticism care ne conservă speranţele. Sondajele de opinie nu sînt, desigur, infailibile şi de aceea îmi propun să le ignor deocamdată eu însumi, propunînd în schimb schiţa unei alte metode, împrumutată din teoria răspîndirii inovaţiilor lingvistice. Ceea ce ne încurajează e faptul că, în afara centrelor de iradiere, opţiunile politice nu s-au constituit în funcţie de interese precis identificate, ci au urmat logica răpîndirii noului şi conservării vechiului. Să acceptăm deci că aceste opinii se răspîndesc, asemeni tuturor inovaţiilor, sub forma unor unde concentrice pornite dintr-unul sau mai multe puncte de iradiere. Cu cît ne aflăm mai aproape de centru vom observa un număr mai mare de oameni care împărtăşesc noutatea, iar cu cît ne îndepărtăm numărul lor scade. Spaţiul de difuzare al acestor unde ar fi deopotrivă unul geografic şi unul descris de straturile culturale ale societăţii. Dacă ideile şi opţiunile opoziţiei politice din 1990 s-au născut ca noutăţi şocante în cîteva centre urbane şi în mediile cultivate, ele au reuşit de-a lungul anilor să atingă zone mult mai îndepărtate. Iar dacă mişcarea aceasta nu a fost cu adevărat perturbată, putem presupune că ea continuă şi că va ajunge oarecum de la sine şi în zonele care păreau inaccesibile, cum ar periferiile oraşelor, satele sau mediile muncitorimii industriale. De altfel, creşterea electorală a Opoziţiei din ultimii ani pare să confirme acest model, cu atît mai mult cu cît dezbaterile politice de la centru nu sînt cu adevărat înţelese. În ciuda televiziunii şi ziarelor, puţini oameni percep corect ce se întîmplă, de pildă, în centrul politic de la Bucureşti. Informaţiile circulă la fel de repede ca oriunde în altă parte, dar semnificaţia lor ajunge tîrziu, ca sunetul în urma luminii. Tot ceea ce este mai nou şi mai evoluat în percepţia realităţii politice are după acest model o arie foarte mică de răspîndire. Iată, de exemplu, plecarea unor partide din CDR a fost urmată de condamnarea *de plano* a disidenţilor, fără ca motivaţiile lor să fie pînă acum înţelese. Ideea după care CDR şi PD ar trebui să colaboreze mai strîns în viitoarele alegeri a rămas iarăşi închisă în cîteva cabinete. În acelaşi fel, noua imagine a lui Petre Roman, de lider politic democrat cu viziune europeană, nu poate concura, deocamdată, cu imaginea lui negativă din primele guverne. De altfel, Petre Roman, oarecum în contrast cu partidul pe care îl reprezintă, a avut în ultimul timp o evoluţie foarte şterasă, lăsînd altora rolul de a ieşi la rampă. Din aceaste cauze, candidatura lui, deşi primită cu entuziasm în anumite cercuri ca pe o noutate de natură să relanseze viaţa politică, nu are un ecou foarte larg. Entuziasmul cu care fiecare noutate este îmbrăţişată la centru contrastează de fiecare dată cu indiferenţa sau ostilitatea periferiei corespondente. Dacă ar fi să măsurăm şansele candidaţilor potrivit acestui model, Petre Roman are şansele cele mai mici – sau, după cum spunea cineva, Roman are mai multe calităţi decît şanse. Adevărata competiţie ar părea deci că se poartă în continuare între Iliescu şi Constantinescu. Aşadar, din şapte candidaturi anunţate deocamdată, trei sînt logice şi necesare, iar dintre acestea doar două au şanse reale.

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL ● ANUL VII ● 16 pagini ● 500 lei

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Am primit recent o scrisoare din Canada de la o familie prietenă care a ajuns acolo în august 1995. Ambii soţi sînt ingineri şi aici şi-au vîndut apartamentul şi maşina pentru a avea suma de pornire în noua lor viaţă. Cu o medie de vîrstă de 32 de ani, au plecat şi cu fetiţa lor de 4 ani. Acum el lucrează ca tehnician la o firmă de materiale de construcţii şi dintr-un salariu pot trăi toţi trei foarte bine. Lunar le rămîne aproape 40% din salariu după achitarea datoriilor legate de chirie, întreţinere, parcare etc. şi după ce îşi asigură hrana. Au găsit acolo mulţi alţi români de aproximativ aceeaşi vîrstă şi pregătire, ajunşi în aceşti ani postrevoluţionari. S-au ajutat mult unii pe alţii şi practic încep să reprezinte o comunitate vecină cu a italienilor (care au chiar şi un canal de televiziune). Dar ceea ce ei au apreciat cel mai mult a fost politeţea tuturor celor cu care au venit în contact acolo: funcţionari publici, vecini, reprezentanţi ai unor firme comerciale, vînzători etc. Acte esenţiale în viaţa socială sînt transmise prin poştă, operaţiuni monetare se efectuează prin telefon sau la automate aflate la îndemînă zi şi noapte. Locuinţa, cu chirie, se află într-un cartier cu multă verdeaţă, are lift chiar şi pentru trei etaje (la noi doar blocurile interbelice au aşa ceva), mochetă pe hol etc. Orice relaţie cu o instituţie publică este redusă la minimum, astfel încît „omul de la ghişeu" este practic invizibil faţă de cel de la noi.

Cum se împăunează multă lume că *„românii sînt deştepţi"*! Dar nu există explicaţii valabile pentru mizeria în care trăim. Iarna aceasta, totuşi obişnuită, ne-a arătat o dată în plus sărăcia. Cum s-or descurca popoarele nordice ale Europei?

Sistemul nostru de învăţămînt este lăudat, dar din avalanşa de materii şi lecţii nu rămîne nimic. Lucrurile esenţiale în viaţă le deprinde fiecare după posibilităţi, din surse variate. Zic unii că în ţările dezvoltate a scăzut motivaţia tinerilor pentru studiu, cercetare, din cauza nivelului înalt de trai. Dar la noi, cînd nici măcar elevii unei şcoli profesionale, de exemplu, care le asigură meseria de depanatori TV nu dovedesc interes, la modul general vorbind...

Mi-aş dori o Biserică mai mult aplecată la fragilitatea vieţii omului. Cît timp eşti sănătos, totul este suportabil, dar în faţa bolii, a neputinţei şi chiar a morţii cum reacţionezi? Cine te sprijină? Nu aştept înălţarea unor mari catedrale, prilej de afirmare a trufiei faţă de alte Biserici, ci pătrunderea unor astfel de instituţii în cartiere, implicarea oamenilor Bisericii în atitudinea noastră faţă de viaţă şi moarte.

Deoarece domnul Ilie Şerbănescu este un constant colaborator al dumneavoastră, folosesc acest prilej pentru a-i adresa un mic reproş legat de prestaţia sa la emisiunea „Faţă în faţă" pe care o realizează la ProTV. A invitat oameni ai momentului, dar nu a făcut decît să le pună întrebări prea puţin angajante şi i-a lăsat pe interlocutori să-şi expună punctele de vedere fără a intra în polemică, deşi ideile exprimate cereau evidente puneri la punct. Degeaba a zîmbit cu condescendenţă la vorbele lui Vadim Tudor, pentru că acesta şi-a depănat mesajul populist nestingherit, fără a fi supus rigorilor unei demonstraţii logice. Sigur că poziţia de om de presă nu îi permite prea multe în această situaţie, dar ar putea apela mai degrabă la rolul de moderator, deşi la noi în astfel de cazuri este nevoie mai mult de incitator, în sensul bun al cuvîntului, într-o discuţie cu personalităţi de pe poziţii opuse. Cam aşa cum uneori se procedează la TELE 7abc, cea mai bună televiziune în segmentul social-politicului, în emisiunea „Linia întîi". Şi fiindcă a venit vorba despre ProTV, vreau să abordez şi cazul emisiunii lui Mihai Tatulici dedicată ziariştilor de la fosta *Viaţa studenţească*. Mi se pare evident că acolo a fost o şcoală şi s-au lansat profesionişti cu pondere şi astăzi. Dar cîţi? Cu ce preţ? M-a surprins afirmaţia lui Cornel Nistorescu, prin care, aşa am înţeles eu, considera că într-o societate capitalistă ar fi rămas la plug. Marea mea dezamăgire a fost Octavian Ştireanu, prin prestaţia de la *Azi* din 1990–1991 – deşi antecedentele sale erau pe altă linie. Încă o dată s-a dovedit caracterul deplorabil al, prea mult spus, „profesioniştilor". Şi nici un regret pentru „ceaţa" cu care a fost învăluit adevărul atîţia ani şi care a modelat generaţii. L-au tot lăudat pe Niculae Stoian ca om, dar era important ca „pion" în mecanismul presei de partid, pentru că *Viaţa studenţească* a fost tot de partid (UASCR). Aşa cum domnul Nicolae Manolescu a tot lăuat activitatea lui George Ivaşcu. Poate în amănunte de culise. Dar în faţa tuturor prea puţini se pot prezenta cu fruntea senină. Altfel, putem spune că nu numai că s-a făcut cultură în perioada comunistă, dar au fost şi pomi înfloriţi, mult soare, peisaje minunate şi în general oamenii au iubit, au trăit sentimente profund umane. Dar nici sub Hitler n-a fost totul cenuşiu. Numai atît?

Atunci, domnul Iliescu cum poate să nu fie cel puţin la fel de bun ca N. Stoian sau ca G. Ivaşcu, că doar pe mulţi i-a ajutat?!

Impasul politic actual este real şi cred că este loc pentru un nou partid care să atragă voturile celor care tot nu vor vota cu partidele din opoziţie sau care sînt tentaţi de a nu se prezenta la urne. Acest partid ar trebui să fie susţinut în primul rînd de oameni de afaceri adevăraţi, cu interese în deschiderea României, punînd accentul în toate dezbaterile pe interesul economic al fiecăruia dintre noi în parte şi respectiv al colectivităţii în care trăim, evitînd mesajele deja uzate ale partidelor actuale. Dacă îşi păstrează bunele intenţii, acest partid poate veni în sprijinul Opoziţiei actuale pentru modernizarea ţării. Corecţiile sociale vor veni de la sine, pentru că presiunea sindicală se face imediat simţită. Personalităţile din „Alternativa României" sînt percepute ca fiind din spectrul de simpatie al Opoziţiei. Domnul Varujan Vosganian, care din toamnă şi-a pregătit ieşirea la rampă cu acel faimos discurs parlamentar, pare un bun practician politic, dar calea nu-mi pare cea mai potrivită, eu optînd pentru varianta prezentată de domnul Patapievici.

Cred că trebuie folosit prilejul actual de pactizare cu Partidul Democrat, pentru că acesta a evoluat pozitiv şi are în faţă oameni capabili (Babiuc, Severin), chiar dacă în teritoriu nu a scăpat de oprtuniştii din vechiul FSN. Are sprijinul unor oameni cu bani şi oferă un mesaj pentru viitor în general corect.

Mi se pare că problema condiţiei femeii a apărut ceva mai realist pusă în recentul dumneavoastră supliment. Sînt de acord cu ideile expuse de doamna Karen Fogg. Dar cred că sînt profesii care sînt mai bine acoperite de femei şi altele mai bine acoperite de bărbaţi. (Atenţie la statistici, pentru că mai multe femei au ales, în vremea comunistă, o facultate tehnică doar pentru a avea studii superioare şi pentru că la facultăţile tehnice s-au creat foarte multe locuri în dauna profilului umanist, deşi nu aveau nici o atracţie spre o astfel de profe-

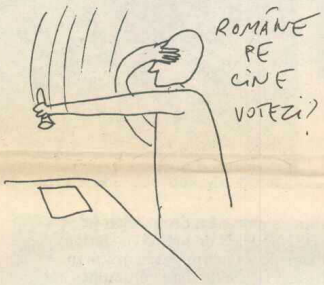

sie.) Societatea trebuie doar să vegheze ca şansele să fie egale. Participarea la activitatea în gospodărie ţine de fiecare cuplu şi cred că şi aici rolurile nu se pot distribui decît cu prea puţină aproximaţie. Nu cred că este deranjantă ponderea mare a femeii într-o familie şi atunci nu cred că este în interesul ei să fie împinsă şi spre un efort suplimentar. Ar trebui doar să se evite dependenţa ei de un soţ. Dacă un singur salariu ar fi suficient pentru o viaţă decentă, dacă s-ar putea aloca o sumă pentru mama care îşi dedică o perioadă de timp pentru creşterea copiilor, poate că s-ar atenua anumite discrepanţe. În mod cert, o economie dezvoltată abundă în soluţii pentru uşurarea activităţii numită generic de „uz casnic".

Nu trebuie să uităm nici ponderea cheltuielilor de întreţinere la cele două sexe. Sigur că trebuie modelate unele prejudecăţi manifestate încă din perioada educaţiei. Şi, după cum tulburător a arătat articolul dumneavoastră, situaţia femeii de la sat este cea mai gravă.

M-a bucurat reapariţia în revistă a unui articol semnat de Erwin Kessler şi am recitit cu aceeaşi emoţie însemnările despre „Nevăzători, miresme, sunete şi dialoguri în întuneric".

Sper să reuşiţi a sprijini cu folos demersul de impunere în lume a situaţiei lui Ilie Ilaşcu, inclusiv pentru acordarea Premiului Nobel pentru Pace, antrenînd o seamă de organisme europene sau fundaţii precum Soros.

Marius Dobrin, Craiova, 15.02.1996

Doamnă redactor-şef,

Vă mulţumesc pentru suplimentele care însoţesc revista „22". Ultimul, privind „Condiţia femeii în perioada de tranziţie", a fost foarte interesant. Cred că este şi singurul material apărut în ultimul timp ce surprinde corect foarte multe aspecte din viaţa femeii din România.

Situaţia precară a femeilor din mediul rural şi urban sau situaţia confuză a tinerelor fete ne oferă o faţetă dureroasă a României actuale.

Este bine să conştientizăm acest lucru, nu să-l ignorăm. Ca profesoară, cred că un rol deosebit în procesul de transformare a condiţiei femeii îl are educaţia, atît cea formală cît şi cea nonformală.

O educaţie nouă, care să realizeze încrederea în forţele proprii, care să pună accent pe creativitate, pe iniţiativă, pe schimbarea mentalităţilor, ar reprezenta o şansă pentru începutul unui proces de ameliorare. Bineînţeles, rezultatele nu vor apărea imediat, dar, avînd în vedere că ne apropiem de secolul XXI, o educaţie prea rigidă, conformistă, duce la efecte negative în planul formării unei noi personalităţi feminine.

Prof. Luiza Butnaru, Suceava, 12.02.1996

O iniţiativă de urmat

Punerea la dispoziţia cititorilor a unei pagini de opinii poate fi o şansă cu un efect incomensurabil.

Clicul spiritual creator sau de impresii al intelectualilor din zonele rurale şi urbane dă o şansă firescului pe care noi astăzi îl trăim ca excepţie şi nu ca regulă.

Între disponibilităţile şi efervescenţa creatoare a elitelor dintr-o metropolă şi cea a inteligenţiei din mediul rural nu ar trebui să existe deosebiri sau complexe de fond; din contră, o colaborare întru sublimul iluminărilor perene, pentru o mai bună aşezare a noastră printre oameni şi locuri – cum ar spune Constantin Noica.

Gestul dumneavoastră, singular, ar putea fi privit drept caritabil, dar el, probat de o mare majoritate a revistelor, poate fi una din soluţiile ce ne-ar scoate din situaţia jenantă de a nu putea răspunde la o întrebare de logică elementară: *„Este oare criza material organizatorică direct proporţională cu cea morală?"*.

Refuz, cu toate riscurile, să accept această teorie şi sper că vom ieşi din conul de umbră al motivaţiilor şi justificărilor de nejustificat.

Cu aceeaşi gratitudine,

Mişu Borşeri,
com. Deleni, jud. Iaşi, 12.02.1996

La mulţi ani „22"!

Ce nu îmi place în „22": Că nu aveţi o rubrică de anunţuri matrimoniale. V-aţi gîndit vreodată cîţi oameni singuri citesc „22" şi visează la o „jumătate" care să citească şi ea „22"?!

Laura Cernăuţean, Bucureşti

ANDREI CORNEA

Guvernul a intrat în minoritate!

Guvernul a intrat în minoritate! Luni 26 februarie s-a consumat ceea ce unii parcă începeau să creadă că nici nu se mai poate întîmpla: moţiunea simplă depusă de CDR şi care, în esenţă, făcea Guvernul responsabil pentru criza energetică a fost adoptată de Camera Deputaţilor, obţinînd 150 de voturi pentru şi 124 contra. La Senat (de regulă mai conservator), moţiunea nu a întrunit numărul de voturi pentru, necesar spre a fi adoptată, dar chiar şi aici, pentru prima dată, au votat împotriva Guvernului mai mulţi senatori (63) decît au fost cei care au apărat Guvernul (59).

Desigur, înfrîngerea Guvernului este, la prima vedere, doar simbolică: moţiunea este simplă şi nu de cenzură şi, prin urmare, d-l Văcăroiu va continua să guverneze. În al doilea rînd, nici Constituţia, nici regulamentele Camerelor nu precizează clar ce se întîmplă dacă o moţiune simplă este adoptată numai de una dintre Camere. Este posibil ca Guvernul să încerce să speculeze această neclaritate legislativă în favoarea sa, evitînd să se conformeze cererilor moţiunii. Dacă ar face-o, ar trebui nu numai să stabilească nivelul pagubelor pe care le-a produs economiei naţionale criza energetică, dar mai cu seamă să-i identifice pe adevăraţii vinovaţi.

De fapt, Guvernul şi d-l Văcăroiu în particular, care au acuzat asprimea iernii, pe cetăţean, care consumă energie excesiv, administraţia locală ineficientă (în mîna opoziţiei) şi care s-au obişnuit, cu aroganţă şi suficienţă, să respingă orice critici le-ar fi aduse, făcînd vinovaţi pentru toate problemele actuale pe oricine şi orice în afara lor, primesc palma pe care o merită demult. Pe de altă parte, e o pilulă amară pentru PDSR şi preşedintele Iliescu, care, într-un an electoral, văd guvernul pe care l-au susţinut cu obstinaţie patru ani ajuns atît de impopular, încît este părăsit de mulţi dintre cei care îl sprijiniseră pînă acum fără greş. Vor admite ei continuarea eroziunii capitalului lor electoral prin asocierea la guvernarea Văcăroiu? Vor încerca totuşi să determine Guvernul să iasă din automulţumirea de pînă acum, conformîndu-se *de facto* moţiunii? Pe de altă parte, cum va reuşi Guvernul să determine aprobarea legii bugetului, ca şi a legilor electorale? La ce comprmisuri va fi el silit şi ce compromisuri va fi dispus să accepte?

În orice caz, dacă identitatea perdantului moţiunii este clară, cea a cîştigătorului ei adevărat este mai puţin. Fireşte, moţiunea a fost iniţiată de CDR, dar alături de voturile obişnuite în aceaste situaţii, aparţinînd opoziţiei democratice, „de dreapta", ei i s-au mai adăugat şi voturile PRM, PSM şi PS, adică cele ale opoziţiei „de stînga", extremiste, cel puţin în cazul primelor două partide. Or, tocmai acestea din urmă au fost decisive pentru rezultat, putîndu-se astfel spune că nu opoziţia democratică a pus în minoritate Guvernul, ci „nostalgicii" comunismului. (Scenariul multă vreme sperat de unii, cel al unei scindări a PDSR în „reformişti" şi „conservatori", nu s-a înfăptuit.) Marea întrebare care se pune acum şi la care răspunsul îl vom

afla abia după alegerile legislative este dacă, convins de astfel de gesturi de rebeliune întîrziată, după ani de susţinere fermă, electoratul PDSR, dezorientat şi dezamăgit, nu va dezerta masiv în favoarea PRM, PSM şi PS, adică a unor partide ce nu pot fi niciodată aliaţi pentru CDR sau PD.

Prăbuşirea coaliţiei ce a condus România timp de patru ani este, după reuşita parţială a moţiunii simple, un fapt. România este, în prezent, condusă de un guvern minoritar, fără susţinere parlamentară în momentele critice pentru el. Problema este că acestui guvern minoritar nu i se opune o nouă coaliţie şi nici măcar perspectiva unei noi coaliţii. Tot ceea ce rămîne sigur deocamdată este că, în lunile care au mai rămas pînă la alegerile generale, România va fi o ţară aproape negurvernată şi, cel mult, administrată şovăitor, de pe-o zi pe alta.

Marţi 20 februarie

• Moţiunea simplă a fost depusă

La iniţiativa grupului parlamentar PNŢCD-PER din Camera Deputaţilor a fost depusă o moţiune simplă pe problema crizei energetice. În acelaşi timp, în Bucureşti şi în alte oraşe din ţară mii de muncitori au protestat împotriva deciziei RENEL de a reduce aprovizionarea cu energie electrică, fapt ce a dus la trimiterea în şomaj tehnic a numeroase persoane.

• Camera respinge Legea privind regimul străinilor

Plenul Camerei Deputaţilor a respins proiectul de lege privind regimul străinilor în România. Legea, care are caracter organic, a fost contestată de parlamentarii Opoziţiei, mai ales articolul care prevedea că atît străinii care vin în România, cît şi gazdele lor trebuie să anunţe în 48 de ore circa de Poliţie.

Miercuri 21 februarie

• Moţiunea „Energia" a fost depusă şi în Senat

Un număr de 37 de senatori ai opoziţiei parlamentare au depus o moţiune simplă referitoare la criza energetică. Pe de altă parte, Comisia pentru industrii a Camerei Deputaţilor – care s-a autosesizat – a apreciat că Guvernul este principalul vinovat pentru criza energetică.

• PDSR cere coerenţă propriului grup ministerial

Grupul ministerial al PDSR, care cuprinde 47 de miniştri şi secretari de stat, la care s-au adăugat prefecţii, a fost convocat la sediul central al partidului. *„Miniştrii trebuie să acţioneza ca activişti de partid"*, a declarat liderul Oliviu Gherman, care le-a cerut implicarea mai activă în campania electorală.

Joi 22 februarie

• Iliescu cere discreţie în cazurile de corupţie

Conform purtătorului de cuvînt prezidenţial, Ion Iliescu este nemulţumit că demisia generalului Pitulescu s-a desfăşurat *„în piaţa publică"*, transformîndu-se astfel în *„subiect de luptă politică şi în materie primă pentru acţiuni cu scopuri electorale"*. Iliescu crede că *„locul potrivit unde demnitarii pot şi trebuie să-şi exprime divergenţele îl constituie Guvernul şi şedinţele de Guvern şi tot acolo trebuie tranşate"*.

Vineri 23 februarie

• Ambasadorul american condamnă extremismul

Aflat la Cluj, la Universitatea Babes-Bolyai, ambasadorul american la Bucureşti, Alfred Moses, a declarat că absenţa partidelor extremiste din Guvernul român după alegeri va înlesni aderarea României la NATO. Totodată, Moses a arătat că ridicarea unei statui a mareşalului Antonescu la Cluj ar legitima acţiunea Germaniei în al doilea război mondial.

• PD şi-a anunţat candidatul la Primăria Capitalei

Partidul Democrat a anunţat oficial candidatura lui Anton Vătăşescu la funcţia de primar general al Capitalei. *„Pot să lupt împotriva corupţiei din Primărie. (...) Eu nu vă promit că într-un termen foarte scurt străzile vor fi perfecte, dar le vom reabilita într-un ritm de 50 km pe an. Numai cu lucrul bine făcut vom lichida sărăcia"*, a declarat Vătăşescu.

• Grevă de două ore la SNCFR

Reţeaua feroviară din întreaga ţară a fost afectată timp de două ore de o grevă de avertisment organizată de sindicatele SNCFR. Principala revendicare a salariaţilor este majorarea salariului cu 80%. Administraţia SNCFR a chemat în judecată sindicatul, apreciind că greva a fost ilegală.

Sîmbătă 24 februarie

• Conferinţa Naţională a PSM

Cu unanimitate de voturi, Conferinţa Naţională a PSM l-a desemnat pe Adrian Păunescu drept candidat la viitoarele alegeri prezidenţiale. PSM propune ca alternativă de dezvoltare socialismul democratic şi pledează pentru o economie socială mixtă de piaţă. În privinţa integrării euro-atlantice, PSM a arătat că nu este adeptul pactelor militare, acestea fiind o potenţială sursă de erori şi conflicte ce pot renaşte încordarea din vremea războiului rece.

• PUNR protestează împotriva lui Moses

PUNR a protestat public faţă de ceea ce a numit *„ingerinţele nepermise şi antidemocratice"* ale ambasadorului SUA la Bucureşti, Alfred Moses, în viaţa politică internă.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

Grupul pentru Dialog Social organizează vineri 1 martie, ora 17, la Casa Scriitorilor din Calea Victoriei 115, dezbaterea

FAŢĂ ÎN FAŢĂ

cu

Emil Constantinescu

TOMBOLA HUMANITAS

Mărţişor 1996

Doriţi să cîştigaţi? Încercaţi!

Tragerea va avea loc

joi 29 februarie, ora 17,

la librăria Humanitas din pasajul Kretzulescu

Vă aşteptăm!

IMPORTANT

Publicăm mai jos lista librăriilor din ţară în care găsiţi în fiecare săptămînă revista „22"

- **Arad** – *C&M Anticariat*, Str. Lucian Blaga nr. 2–4, tel. 057/21.77.49
- **Bacău** – *Librăria Humanitas*, Str. N. Bălcescu nr. 12, tel. 034/14.60.42
- **Braşov** – *Bibliopola* (în incinta Agenţiei Teatrale), Str. Republicii nr. 4, tel. 068/14.41.38
- **Piatra-Neamţ** – *Librăria Humanitas* (în incinta Galeriilor de Artă „Lascăr Vorel"), Str. Ştefan cel Mare, tel. 033/21.20.15
- **Sibiu** – *Librăria Humanitas*, N. Bălcescu nr. 16, tel. 069/21.14.34
- **Tîrgu-Mureş** – *Librăria Humanitas-Palas*, Piaţa Trandafirilor nr. 57, tel. 065/16.78.63

ILIE ŞERBĂNESCU

România – „copilul rău" al reformei

Fără îndoială, relaţiile României cu organismele financiare internaţionale creditoare au ajuns într-un moment crucial. Poate nu atît de tensionat ca acela de la sfîrşitul anului 1993. Şi, în orice caz, tensiunile nu sînt la fel de deschise ca atunci, întrucît FMI şi Banca Mondială preferă acum să ţină departe de ochii şi urechile publicului divergenţele cu România. Dar, ca şi la sfîrşitul lui 1993, tot atît de tranşant se pune problema opţiunilor pentru România.

Motivele de dezacord sînt strict aceleaşi ca în 1993. Pe de o parte, viziunile sînt net diferite asupra politicilor de urmat în situaţia economică a momentului. Pe de altă parte, poziţia celor două instituţii financiare este la fel de intransigentă faţă de încercările autorităţilor de la Bucureşti de a trişa în angajamentele asumate după bine cunoscuta formulă *„spunem ca ei şi facem ca noi!"*.

Experţii FMI şi ai Băncii Mondiale nu pot împărtăşi interpretările guvernului Văcăroiu asupra promovării unei politici care să pornească de la premisa că „relansarea" economiei româneşti este deja o realitate. De fapt, creşterea economică relativ importantă obţinută în '95 a fost realizată cu preţul unei grave accentuări a dezechilibrului din plăţile externe (aproape două miliarde dolari), ceea ce reclamă măsuri drastice de descurajare a importurilor, căci nu există finanţare externă pentru acumularea în continuare de deficite. Prăbuşirea leului din noiembrie '95 nu a fost încă absorbită integral în preţurile interne şi, dimpotrivă, se persistă în susţinerea artificială a cursului valutar, inclusiv pe calea inadmisibilă a desfiinţării în practică a caselor de schimb. De asemenea, o politică generoasă în materie salarială nu mai e posibilă în 1996 (chiar dacă an electoral) în măsura în care guvernul deja a permis în 1995 sporirea salariilor peste cea a preţurilor fără acoperirea unei creşteri semnificative a productivităţii muncii. De cîteva luni ea presează în direcţia reambalării inflaţiei. Cele două instituţii financiare sînt gata să acorde României creditele negociate, înţelegînd nevoile acesteia de finanţare externă, dar nu concep ca resursele puse la dispoziţie să fie folosite în alt scop decît cel al adîncirii reformelor. Oricum, nu în scopurile electorale ale partidului de guvernămînt.

În privinţa atitudinii faţă de angajamentele autorităţilor de la Bucureşti pe calea reformelor, cele două instituţii financiare par să se fi săturat de bîlciul *„uite reforma, nu e reforma!"*. Şi nu mai admit contradicţia între cererile de creditare adresate oficial pentru întreprinderea reformei şi încercarea de a utiliza fondurile primite pentru a cîştiga timp, din motive politice sau electorale.

FMI şi Banca Mondială ştiu mai bine decît oricine altcineva că reforma întreprinsă în România (atîta cît există) a fost scoasă cu forcepsul de ele însele şi că de fapt s-a creat în România o situaţie caraghioasă: reforma a fost realizată aproape exclusiv la presiuni externe şi nu ca produs al convingerii interne, indispensabilă şi inevitabilă. În fond, nu este cîtuşi de puţin treaba străinilor – şi, oricum, nu a instituţiilor financiare internaţionale – de a face ceea ce revine românilor. România poate oricînd să nu mai ceară credite FMI şi Băncii Mondiale, scăpînd astfel şi de condiţii de îndeplinit pe calea reformei. Rămîne însă de văzut doar cum s-ar putea descurca România singură, într-o izolare internaţională la care atîţia din această ţară îndeamnă (şi chiar contribuie) prin tergiversarea adevăratelor reforme.

În orice caz, se poate înţelege prea bine poziţia intransigentă a FMI şi Băncii Mondiale în această dispută inutilă şi absurdă cu autorităţile de la Bucureşti. În urmă cu un an, cele două instituţii au suspendat creditarea către România în măsura în care nici unul dintre angajamentele asumate de partea română în ce priveşte reformele de structură nu fusese îndeplinit: nu o lege a falimentului, nu o lege a concurenţei, nu o intrare pe rol a Bursei de Valori, nu privatizări semnificative, nu asanări în rîndurile întreprinderilor responsabile de cea mai mare parte din pierderile înregistrate în economia naţională. Intrată în corzi din punctul de vedere al plăţilor externe, România a apelat din nou la FMI şi Banca Mondială. Şi acestea au acceptat în decembrie '95 să reia finanţarea, chiar dacă progrese cu adevărat semnificative în domeniile menţionate nu fuseseră obţinute.

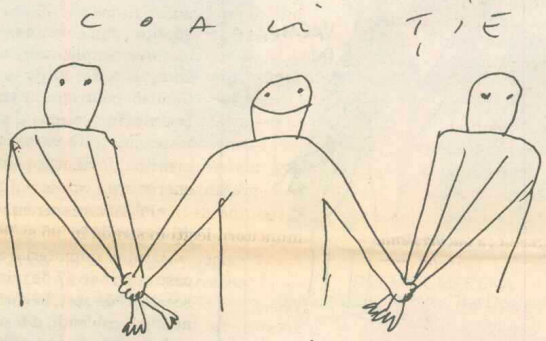

Dar, în măsura în care la negocieri delegaţia română a prezentat, ca un succes, o inflaţie cosmetizată din birou şi a căutat să demonstreze că prăbuşirea leului a provenit din nu se ştie ce speculaţii pe la casele de schimb şi nu din gravul deficit extern pentru care cerea finanţare, nu trebuie să mire că FMI şi Banca Mondială au procedat cu România precum cu un „copil rău" şi nu cu un partener matur. Au impus României, pentru deblocarea creditelor, constrîngeri atît de dure, încît să nu mai aibă pe unde întoarce sau cum să trişeze. S-a fixat o limită gîtuitoare deficitului bugetar – echivalentul a numai 2,2% din PIB –, care nu va permite practic nici un fel de extravaganţe bugetare pentru scopuri electorale. Aiuritoare este însă stabilirea unei rate a inflaţiei doar de 20% în 1996. Obiectiv strict imposibil de realizat, în măsura în care nici măcar devalorizarea leului din noiembrie 1995 nu a fost absorbită în preţuri, iar deja obişnuitele blocări de curs şi de preţuri din sezonul rece acumulează tensiuni inflaţioniste mai profunde decît în alţi ani în această iarnă aspră. Dar, oare, nu tocmai guvernul Văcăroiu este acela care susţine că devalorizarea leului a fost doar speculativă şi că moneda naţională nu este cîtuşi de puţin supravaluată? Şi nu guvernul Văcăroiu a pornit acum asaltul asupra caselor de schimb valutar, dorind, practic prin desfiinţarea lor, să demonstreze că realist ar fi cursul, zis „oficial", pe care încearcă să-l menţină artificial? Aşa că guvernului nu ar trebui să i se pară constrîngătoare condiţiile reclamate de FMI! În realitate, guvernul a intrat în capcana propriilor coafări statistice şi interpretări cosmetizante, văzîndu-şi îngustat spaţiul de manevră exact cînd, în preajma alegerilor, şi l-ar fi dorit cît mai larg.

RALUCA STROE-BRUMARIU

O premieră în viaţa politică românească

• Numărul partidelor înregistrate la ora actuală la Tribunalul Municipiului Bucureşti este de 165. Legea care reglementează înfiinţarea partidelor, votată de CPUN în 1990, prevede obligaţia formaţiunilor politice de a dovedi la înscriere că au cel puţin 251 de membri.

Adoptată sesiunea trecută de Camera Deputaţilor, şi cu cîteva zile în urmă şi de Senat, noua lege a partidelor nu mai aşteaptă acum pentru a fi promulgată decît medierea între variantele rezultate după dezbaterile din cele două Camere. O mediere care se anunţă dificilă, textele în divergenţă fiind de fapt şi punctele-cheie ale legii. Articolul 17 al proiectului stabileşte condiţiile de legalizare a partidelor. Deputaţii, mai generoşi cu formaţiunile politice mici, au decis ca numărul de membri fondatori ai unui partid necesar înscrierii la Tribunal să fie de 2.500, domiciliaţi în minimum 10 judeţe. Senatorii au ridicat numărul de membri la 10.000 şi pe cel al filialelor judeţene la 21. Fiecare filială trebuie să aibă cel puţin 300 de membri. Prevederile acestui articol vor trebui respectate şi de partidele deja înfiinţate, acestea avînd obligaţia să se reînscrie în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a legii. Senatorii Uniunii au susţinut că adoptarea acestor condiţii încalcă dreptul la libera asociere, garantat de Constituţie. Restul partidelor au votat însă pentru creşterea numărului de membri şi de filiale. Ştefan David (PSM), Vasile Pipa (PS), Emil Tocaci (PNL) şi Nistor Bădiceanu (PNŢCD) au susţinut chiar, propunînd ca numărul de membri necesar înregistrării unui partid să fie de 20.000, dar nu au fost luaţi prea în serios de restul senatorilor. Afectate de adoptarea articolului 17 în această variantă vor fi nu numai partidele mici, ci şi cele regionale care nu au filiale în 21 de judeţe. UDMR ar putea găsi însă o portiţă de scăpare: articolul 48 al legii nu include articolul 17 printre cele pe care organizaţiile minorităţilor naţionale ce participă la alegeri trebuie să le respecte. În schimb, respectivelor organizaţii li s-a interzis, printr-un amendament propus de Ion Predescu (PDSR), să constituie partide pe criterii etnice.

Controverse a stîrnit şi articolul 2, conform căruia partidele trebuie să promoveze valorile şi interesele naţionale. Kozsokár Gábor (UDMR) a cerut să i se explice cine şi cum defineşte interesul naţional, care, în opinia sa, diferă de la partid la partid. Senatorii majoritari au explicat că interesul naţional este atît de evident, încît nu mai încap discuţii pe această temă şi articolul a fost adoptat.

În privinţa finanţării partidelor, Senatul a menţinut varianta Camerei de subvenţionare de la buget a formaţiunilor politice. Acestora ar urma să li se aloce anual un procent fixat prin proiectul de buget, în funcţie de rezultatul obţinut în alegeri şi de numărul de parlamentari pe care îi are fiecare formaţiune.

Zilele acestea, comisia de mediere va încerca să pună de acord cele două Camere asupra textului final al proiectului. Cum deputaţii PDSR se declară nemulţumiţi de creşterea numărului de membri fondatori necesar pentru înscrierea unui partid, acuzîndu-şi colegii din Senat că au uitat de garantarea dreptului la asociere, s-ar prea putea ca pînă la urmă să se găsească o formulă de compromis.

• Viaţa politică postdecembristă a înregistrat luni seara o premieră: adoptarea în Parlament a unei moţiuni iniţiate de Opoziţie. Moţiunea simplă referitoare la criza energetică pe care a traversat-o România în ultimele săptămîni, elaborată de CDR, a fost susţinută şi de parlamentarii PRM, PSM şi PS din cele două Camere. La Senat, numai 9 voturi au lipsit pentru ca moţiunea să fie aprobată. La Cameră, în schimb, ea a fost adoptată cu 150 de voturi pentru şi 124 contra. După ce a anunţat rezultatul votului (la care probabil se aştepta), Adrian Năstase i-a dojenit pe parlamentarii CDR pentru a fi înaintat moţiunea în ambele Camere, riscînd să obţină soluţii diferite, ceea ce s-a şi întîmplat. Rămîne de văzut, a spus el, dacă Guvernul va acţiona acum potrivit soluţiei adoptate de Senat sau potrivit celei adoptate de Cameră.

Moţiunea cere Guvernului *„să identifice cauzele care au determinat actuala criză energetică, să determine dimensiunile pagubelor suferite de economia naţională, urmare acestei crize, să stabilească răspunderea administrativă, civilă, materială şi eventual penală a celor vinovaţi"*. Din păcate, nici Nicolae Văcăroiu şi nici vreun alt ministru nu a putut fi întrebat cărei soluţii i se va conforma Executivul, deoarece întreg Cabinetul, cu d-l Văcăroiu în frunte, a părăsit Parlamentul fără a mai aştepta rezultatul votului.

De la mitinguri la proiecte internaţionale

Congresul al IV-lea al ALIANŢEI CIVICE

În zilele de 24 şi 25 februarie a avut loc al IV-lea Congres al Alianţei Civice.

• *„AC a fost şcoala mea politică şi va rămîne casa mea de suflet"*, a declarat Emil Constantinescu Congresului AC, reafirmîndu-şi încrederea în cîştigarea alegerilor de către CDR: *„Anul 1996 va fi anul în care vom cîştiga alegerile locale, legislative şi prezidenţiale. (...) Însă vom avea nevoie de AC şi după 1996, cînd CDR va deţine puterea, pentru a ne obliga să ne ţinem angajamentele"*. Mesaje care asigurau AC de solidaritatea formaţiunilor pe care le reprezentau au mai fost transmise de Călin Popescu-Tăriceanu (PNL), Alexandru Popovici (PNL-CD), Otto Weber (PER), Victor Ciorbea (Confederaţia Sindicatelor Democratice), Ion Bruckner (Solidaritatea Universitară), Smaranda Enache (Liga Pro Europa) etc.

• *„AC a continuat să facă politică în modul ei specific"*, a arătat Valerian Stan în prezentarea raportului politic. *„Au fost realizate noi ediţii ale Dialogurilor Alianţei Civice (...) au fost organizate mitinguri (...) reuşind totodată să întărim foarte mult filialele judeţene. Am găsit resurse ca la 22 din cele 39 de filiale să punem oameni noi, dispuşi să se implice în activitatea AC"*. În ce priveşte revenirea unor partide politice în cadrul CDR, fostul preşedinte al AC a declarat că aceasta ar fi posibilă *„doar dacă ele ar respecta fără nici o condiţie protocolul CDR* (în esenţă, liste comune şi candidat unic la preşedinţie) *şi şi-ar asuma prejudiciile cauzate CDR prin plecarea lor"*.

• **Contractul cu România** a constituit un punct esenţial al discuţiilor. *„Cei care afirmă că acest Contract ar conţine promisiuni populiste şi demagogice sînt reprezentanţii unor formaţiuni care nu au oferit nici o alternativă credibilă. Promisiunile prevăzute sînt într-adevăr realizabile în acele perioade. (...) În ce mă priveşte, am finalizat şi urmează să lansăm (împreună cu CDR) pe piaţa electorală Contractul cu bucureştenii, care conţine, în esenţă, principii ce se regăsesc în Contractul cu România"*, ne declara d-l Victor Ciorbea.

• În cea de-a doua zi a Congresului, au fost adoptate două moţiuni. **Prima moţiune a Congresului** se constituie într-un protest **împotriva manipulării politice a sentimentului naţional**. AC face apel la *„toate forţele democratice să nu amestece în vacarmul tulbure al lupelor electorale valorile perene ale patriotismului şi să nu contribuie astfel, printr-un discurs demagogic şi patriotard, la degradarea noţiunii sacre de dragoste de ţară"*. **A doua moţiune** anunţa hotărîrea AC *„de a deferi organelor de justiţie Societatea Română de Televiziune pentru funcţionare ilegală şi încălcare a contractului încheiat între TVR şi telespectatori, pe care îl reprezintă abonamentul TVR"*.

• Noul preşedinte al Alianţei Civice este **Petre Mihai Băcanu**. Cei cinci vicepreşedinţi sînt: **Romulus Rusan, Ana Blandiana, Valerian Stan, Nicolae Noica şi Gheorghe Ceauşescu**. Consiliul Naţional Director al AC, desemnat prin vot secret (format din 27 de membri), are în componenţă, printre alţii, pe: **Petre Mihai Băcanu, Romulus Rusan, Ana Blandiana, Valerian Stan, Nicolae Noica, Gheorghe Ceauşescu, Nicolae Prelipceanu, Şerban Rădulescu-Zoner, Victor Ciorbea şi Traian Orban**.

Pentru ca politica să nu însemne doar politicianism

– interviu cu ANA BLANDIANA –

Cum apreciaţi activitatea Alianţei Civice de la înfiinţare pînă la momentul actual?

La începuturile sale, Alianţa îşi propunea întreţinerea speranţei prin educaţie civică şi politică, prin exemplul modelelor şi prin sprijinirea unei alternative la guvernare care să reprezinte interesele societăţii civile. De la început, AC a fost o organizaţie cu o definiţie şi o structură extrem de neconvenţionale, gata să evolueze o dată cu evoluţia contextului. Niciodată n-am dispus de mijloace materiale, n-am avut salarii, subvenţii, drept de antenă. Am lucrat exclusiv cu benevoli şi pe parcursul celor cinci ani activitatea noastră s-a nuanţat, s-a diversificat, căutînd mereu mijloace de exprimare cît mai potrivite. După alegeri, cînd speranţa a intrat oarecum într-un vacuum, ne-am repliat, părăsind pieţele marilor oraşe şi îndreptîndu-ne spre categoriile cele mai defavorizate din punctul de vedere al informaţiei. Aşa am ajuns cu **Dialogurile Alianţei Civice** în zona oraşelor mici, a satelor, a comunităţilor de tineri, aşa am editat cărţi pe care le-am dus peste tot. Ceea ce la început se realiza prin mitinguri se realizează acum prin proiecte şi programe internaţionale. Dar este vorba de acelaşi efort educaţional, urmărind o schimbare de profunzime, în lipsa căreia politica nu înseamnă decît politicianism. Faptul că muncitorii ieşiţi în stradă în '95 şi '96 utilizează lozinci, sloganuri şi cîntece din arsenalul mitingurilor noastre din '90 şi '91 dovedeşte cu prisosinţă caracterul educativ al acestor mitinguri. N-am reuşit tot ce am fi vrut, dar am făcut tot ce am putut, mai ales în condiţiile în care atîţia intelectuali se declară dezgustaţi de tot şi de toţi, iar unii ajung să considere speranţa o frivolitate!

Cu ce noutăţi vine AC în anul electoral 1996?

Atît **Contractul cu România**, cît şi **Grila de selectare a candidaţilor** sînt importante nu atît prin scrierea, cît prin transformarea lor în realităţi. **Contractul** este un text în care un grup de intelectuali a încercat să selecteze problemele stringente ale populaţiei şi să le pună într-o ecuaţie coerentă şi uşor de înţeles. El va deveni o realitate politică numai în măsura în care va putea să ajungă pînă în ultimul sat, acolo unde nu pătrund nici ziarele, nici televiziunile alternative; important este ca mai ales ţăranii să-l citească şi să descopere în el răspunsul la nevoile lor. În ceea ce priveşte **Grila**, a fost bine să fie adoptată, dar aplicarea ei în practică va fi în încă şi mai mare măsură o operaţie dificilă şi minuţioasă. Ne vom urmări, deci, în continuare ideile, pînă cînd ele vor deveni realitate. Vom continua să organizăm **Dialoguri ale Alianţei Civice** (săptămîna viitoare vom fi, de exemplu, în oraşe şi sate din Moldova: Vaslui, Bîrlad, Huşi, Fălciu etc.) – un instrument educativ care s-a dovedit în toţi aceşti ani extrem de eficient.

Care credeţi că vor fi urmările concrete ale acţiunii juridice a AC împotriva Televiziunii Române?

Nu sîntem naivi. Nu ne imaginăm că acest demers ar putea fi finalizat pe parcursul prezentei legislaturi. Am crezut însă că el trebuie pornit, pentru ca să existe o reacţie corectă a societăţii civile la felul în care funcţionează Televiziunea Română şi pentru a atrage astfel atenţia opiniei publice asupra unei anomalii cu grave consecinţe politice. Hotărîrea noastră este, pe de o parte, civică: abonamentul TVR pe care îl plăteşte fiecare familie este un contract între telespectator şi Societatea Română de Televiziune, stabilit printr-o lege promulgată în 20 de luni. Dar în timp ce telespectatorii sînt obligaţi să plătească abonamentul (chiar dacă privesc alte televiziuni decît cea publică, de stat), Televiziunea Română nu are (nu discut aici cauzele) un consiliu de administraţie care să controleze şi să răspundă de funcţionarea ei, deci funcţionează ilegal. Pe de altă parte, reacţia noastră este una politică: în faţa manipulării de către Putere a programelor TVR pe care această funcţionare ilegală o facilitează. Sîntem în faţa unui an electoral, la capătul căruia ne vom întreba dacă alegerile au fost corecte. Prin gestul nostru am vrut să subliniem că ele nu pot fi corecte atît timp cît TVR este un instrument de propagandă, aflîndu-se – prin încălcarea flagrantă a legii – în mîna unui singur partid.

Grupaj realizat de
VIRGIL MARINESCU

Radu Filipescu, preşedintele GDS

Alegeri la GDS

Joi 22 februarie a.c. a avut loc adunarea generală a Grupului pentru Dialog Social. A fost prezentat raportul comisiei de cenzori – formată din Mihai Şora, Sorin Antohi şi Dan Petrescu – pentru anul 1995. La cerere, Gabriela Adameşteanu, redactor-şef al revistei „22", a prezentat un raport financiar amănunţit al revistei. Înainte de a se trece la alegerile pentru Consiliul de Administraţie, s-a propus ca viitorul organism şi preşedintele CA să fie persoane reprezentative, capabile să creeze impact şi anvergură GDS, prin antrenarea lui în proiecte concrete (Magda Cârneci). S-a sugerat o rotaţie a persoanelor, chiar dacă activitatea preşedintelui GDS, Radu Filipescu, a fost bună (Smaranda Enache). Reproşurile ce se pot aduce funcţionării GDS nu privesc însă CA, au considerat Ana Şincai şi Andrei Cornea. În continuare, CA al GDS pe 1996 a fost ales prin vot secret.

În ordinea următoare, pentru CA s-au făcut propunerile: Mariana Celac, Magda Cârneci, H.-R. Patapievici, Călin Anastasiu (care s-a recuzat), Rodica Palade, Radu Filipescu, Sorin Antohi, Stere Gulea (care s-a recuzat), Andrei Cornea, Mircea Diaconu şi Mihai Şora. În urma votului, a fost ales noul CA, format din Radu Filipescu, H.-R. Patapievici, Rodica Palade, Mihai Şora şi Sorin Antohi. Radu Filipescu, care a întrunit cele mai multe voturi (17), a fost desemnat preşedinte al Consiliului de Administraţie al GDS.

În aceeaşi şedinţă a fost trasată strategia activităţii GDS în 1996: întîlniri cu personalităţi implicate în lupta electorală (pentru alegerile locale, parlamentare şi prezidenţiale), discutarea autonomiei universitare, necesitatea unui nou şi autentic pol liberal, probleme de integrare europeană, chestiunea nivelului de trai etc.

În încheiere, s-a votat cooptarea unor noi membri GDS: Costea Munteanu, Dan Cristian Comănescu şi Cristian Preda. **(R.P.)**

Adopţia – şansă sau condamnare? II

(Urmare din numărul trecut)

România se află pe primul loc în Europa în ceea ce priveşte mortalitatea infantilă, dar pe ultimul în privinţa asigurării sociale a copilului, a protecţiei lui medicale şi a investiţiei în educaţia acestuia. Faţă cu pauperizarea sălbatică a populaţiei, curba de instituţionalizare este într-o creştere pronunţată. O industrie profitabilă s-a dezvoltat vertiginos, „comercializînd" copiii nimănui – traficanţi şi misiţi de anvergură, cu relaţii în toate cercurile Puterii.

Conform datelor extrase din studiul „Situaţia copilului şi a familiei în România", publicat sub egida UNICEF, „(...) în 1989 alocaţiile pentru copii şi alte forme de sprijin a familiilor cu copii reprezentau 2,9% din PIB, dar ele scad în continuare: 0,9% în 1992, 0,8% în 1993. (...) În acest moment situaţia este şi mai gravă, datorită inflaţiei". Sumele alocate de stat pentru sănătatea populaţiei situează România pe unul din ultimele locuri în Europa – 2,8% în 1992 (în aceeaşi perioadă se acorda 5,1% în Polonia, 5,2% în Ungaria, 5,5% în Bulgaria, 9,4% în Cehia, 7,1% în Slovacia, 3,9% în Ucraina). Iată de ce, conform studiului amintit, „România înregistrează cele mai ridicate cifre pentru mortalitatea infantilă"; în unele judeţe rata acestui flagel este de peste 40% (Constanţa, Tulcea, Ialomiţa, Giurgiu, Călăraşi, Vaslui, Botoşani), în vreme ce în altele este de sub 20% (Sibiu, Covasna, Harghita, Cluj, Alba, Vîlcea). De notat este şi faptul că România se numără printre ţările cu cel mai mic procent (3,6% în 1992) din PIB alocat educaţiei. Decretul 410/1985 acorda un ajutor de 450–500 lei mamelor cu mai mulţi copii – acesta a rămas pînă în prezent neindexat.

Am semnalat în nr. 8/1996 al revistei „22" situaţia copilului instituţionalizat: cu indiferenţă condamnabilă, statul îl lasă în voia unei reale „selecţii naturale" – fără hrană suficientă, fără căldură, fără medicaţie, fără afecţiune şi fără viitor. Şi totuşi, din motive care ţin în principal de pauperizarea sălbatică a populaţiei – şi de lipsa de asistenţă socială, asigurată de stat –, tot mai numeroase mame şi familii îşi abandonează copiii în Leagăne şi Case. Faţă cu această creştere accentuată a curbei de instituţionalizare, ONG-urile precum „Salvaţi copiii" şi „Observatorul European pentru Dezvoltarea Copilului" încearcă totuşi, pe de o parte, reintegrarea copilului instituţionalizat în familia naturală (eventual lărgită), iar pe de altă parte plasamentul familial, formă care se practică mult în Occident. D-na **Nina Cugler**, director programe la „Salvaţi copiii", ne semnala cazul unei fetiţe de 16 ani, adoptată de mătuşa ei, căsătorită în Elveţia: abuzată sexual de soţul respectivei mătuşi, fetiţa a fost repatriată şi reintegrată în final în familia naturală, lărgită (CRA nu recunoaşte totuşi că există şi cazuri de adopţii nereuşite – semnalăm, pe această cale, numai un exemplu, din cele numeroase). Cît despre încredinţări şi plasamente, acestea erau 0 în 1991 şi 8.252 în 1993. Este, fără nici o îndoială, datoria statului să încurajeze adopţiile naţionale, atît prin sprijin material, cît şi prin apeluri repetate la gradul de conştiinţă individuală. D-na **Ivona Emilia Moşneag**, director al Leagănului nr. 1, ne informează: *„De la noi din Leagăn au plecat în 1995, prin adopţie transnaţională, 67 de copii şi numai 20 de copii prin adopţie naţională. Românii noştri sînt foarte pretenţioşi – nu vor copii de ţigan, nu iau copii cu retard psihomotor, cu suflu sistolic sau distrofii. Într-un fel, le dau dreptate: la noi în ţară condiţiile de recuperare nu sînt încă puse la punct, e dificil să îngrijeşti cu rezultate bune chiar şi afecţiuni uşoare. O intervenţie chirurgicală pentru o deschidere interatrială se poate oricînd transforma într-o tragedie. În Occident, astfel de greutăţi sînt de mult depăşite, iar statul acordă ajutoare importante şi scutiri de taxe şi impozite pentru cei ce adoptă copii – cu atît mai substanţiale dacă se întîmplă ca minorul să aibă un handicap. Cunosc un preot, în Germania, care a adoptat din România 5 sau 6 copii suferinzi de sindromul Down. Poate trăi foarte bine numai din alocaţiile pe care le primeşte. (...) Zilele trecute a venit la mine o familie de ţigani cu stare din provincie; voiau să adopte un copil de 1–2 ani, sănătos şi care să fie, neapărat, blond cu ochi albaştri! Mai e ceva de adăugat?"*.

Ar mai fi, ţinînd seama de ultimele evenimente – descoperirea reţelelor de trafic spre Germania, Italia, Ucraina etc., precum şi a actelor de adopţie transnaţională falsificate: Cine se îmbogăţeşte de pe urma copiilor nimănui? Pînă la ce nivel al Puterii a ajuns şi în această privinţă corupţia? Şi, nu în ultimul rînd, ce se întîmplă cu acei copii plecaţi prin încă practicatele adopţii private, a căror urmă se pierde în beznă?

O industrie profitabilă

Să nu ne ascundem după deget: autorităţile române sînt la curent cu tot ce se întîmplă, chiar dacă nu le place să recunoască faptul că ştiu ceea ce ştiu. D-l **Ioan Maxim**, director general al Direcţiei juridice şi consulare din Ministerul Afacerilor Externe, cu grad diplomatic de ambasador, declară, însă, fără să ezite: *„Sînt implicat în problema adopţiei în virtutea funcţiei mele. Vorbesc şi în calitate de expert ONU în drepturile omului. Nu sînt bucuros să aud, în timpul diverselor misiuni diplomatice, că ţara mea e una din marile «furnizoare de copii», alături de ţările cele mai sărace ale lumii a treia. Te loveşte în demnitatea ta de om şi cetăţean să ţi se spună: «Vă vindeţi copiii!». Într-adevăr, nu cu mult timp în urmă, lucrurile se petreceau chiar aşa: străinii veneau în România şi cumpărau copii direct din familiile lor, dar şi din leagăne şi case de copii. După înfiinţarea CRA avem informaţii că situaţia s-a schimbat în bine. La seminarul de la Casa Parlamentului am ţinut o comunicare: «Imaginea României prin adopţii». Atunci am atras atenţia că diferite ONG-uri şi chiar Interpolul ne-au avertizat că mulţi din copiii adoptaţi din România au intrat pe filiera pornografiei, a prostituţiei infantile şi, oricît pare de neverosimil, pe aceea a traficului de organe. Avem cunoştinţă că în unele ţări se practică în mod obişnuit turismul sexual – o dată cu cheile de la cameră şi cu cele de la maşină, turistul este întrebat ce preferă să i se aducă: o fetiţă sau un băiat? În scopul de a ne proteja chiar şi cu întîrziere copiii, am luat legătura cu Organizaţia Internaţională a Turismului şi cu Interpolul, pentru o colaborare strînsă în viitor. (...) S-a dovedit că adopţia internaţională poate fi o industrie profitabilă pentru mulţi escroci. De aceea, consider că ea nu trebuie să devină un fenomen de masă, ci e necesar să fie pe cît posibil limitată. De ce sîntem încă «exportatori de copii»? În primul rînd pentru că sîntem o ţară săracă, unde o mamă fără loc de muncă se află în imposibilitate să crească un copil; apoi, mentalitatea omului mediu e «rurală» – dacă o tînără necăsătorită naşte un copil, onoarea ei rămîne definitiv pătată, aşa încît ea va alege aproape invariabil să renunţe la el. (...) Nici chiar acum, după modificarea Legii 11 prin Legea 65, legislaţia în materie de adopţii nu e suficientă – iată adevărul!"*.

Legea 65 din iunie 1995 prevede că cetăţenii străini sau cei români cu domiciliul în străinătate pot adopta copii (aflaţi în evidenţa CRA şi pentru care nu s-a găsit o familie în ţară, subliniem) în interval de cel puţin 6 luni de la luarea lor în evidenţă. Şi totuşi, conform afirmaţiilor d-nei Ana Iacovescu, unele instanţe judecătoreşti dau hotărîri *„dintre cele mai criticabile"*, în sensul Legii 15/1995, act prin care România a aderat în mate-

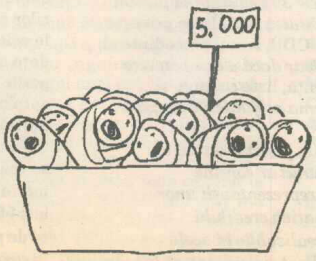

rie de adopţii la prevederile UE, unde se stipulează că nu ar fi necesară trecerea termenului de 6 luni. În fapt, acest interval invocat, poate necesar pentru protecţia copilului, este nu numai o formalitate, ci şi un mod abil mascat de a „stoarce" străinului nişte mii de dolari în plus. Afirm acestea întrucît niciodată lista cu copiii „aleşi" de străini nu a ajuns în mîna vreunei familii de români doritoare să adopte; ordinea de preferinţă, stabilită prin lege, rămîne, din păcate, doar un mijloc eficient de şantaj – nimic mai mult. Mai trebuie amintit şi faptul că, după o scădere sensibilă a adopţiilor internaţionale, consecutivă Legii 65, acestea se află iarăşi într-o creştere marcată (700 de adopţii internaţionale în 1994, faţă de 1.000 confirmări de adopţie internaţională în 1995, conform datelor furnizate de d-na Bianca Mihai şi de d-na T. Rădulescu). Conform datelor primite de d-na A. Zugrăvescu (fostă director CRA, lucrează în prezent în cadrul UNITER-ului şi al Observatorului European pentru Dezvoltarea Copilului), Ministerul Justiţiei confirma că în 1994 s-au aprobat 2.038 de adopţii internaţionale, deci 1.238 de copii au plecat fără acordul CRA şi fără posibilitatea de a li se putea urmări soarta. E foarte mult, e foarte grav!

Misiţii de copii

În pofida acelora care vor să prezinte realitatea de astăzi într-un nimb fals de rigoare şi legalitate, iată ce afirma d-na Ana Iacovescu tot în cuvîntarea sa cu prilejul „Anului Internaţional al Familiei": *„(...) o cohortă de aşa-zişi specialişti autohtoni, în goană după cîştiguri substanţiale (...) reuşesc să găsească în familii şi chiar în instituţiile de ocrotire, copii ce sînt oferiţi direct străinilor pentru adopţie"*. Iată ce aflăm de la Leagănul nr. 1 despre cum funcţionează în realitate mecanismul adopţiilor internaţionale: *„La noi vine reprezentantul de agenţie străină, cu o listă de 5 sau 7 copii, din care străinul poate alege unul. Lista este dată de CRA şi «calitatea» ei depinde de relaţia personală a reprezentantului cu CRA – şi de cea a străinului cu toată filiera. Reprezentanţii şi străinii fără relaţii pot primi, spre exemplu, o listă de 5 copii, din care 3 sînt plecaţi de mult din ţară, iar alţi 2 au handicapuri majore. D-na Almăşan, asistenta noastră socială, poate da sfaturi preţioase, dacă e binevoitoare, asupra căror copii să opteze reprezentantul (sau străinul). Familia Drângă, bunăoară, a fost chinuită vreo 9 luni de zile cu promisiuni, în vreme ce, de faţă cu noi, familii de străini au primit în cîteva săptămîni copii. Mai grav este că d-na Almăşan împiedică familiile doritoare de copii să ia legătura cu direcţia"* (M.I.). Reprezentanţii, acei aşa-zişi „specialişti", nu pot fi alţii, conform practicii în vigoare, decît persoanele acreditate de foarte numeroasele organizaţii străine de adopţie; CRA îi admite, fără să pună în discuţie competenţa lor. Intermediarii blamaţi de d-na Ana Iacovescu, misiţi de anvergură, nu au, în marea lor majoritate, nici o pregătire profesională care să-i îndreptăţească a activa în domeniu – nu sînt nici avocaţi, nici medici, nici sociologi. Sînt ingineri raţaţi, profesori fără catedră, profesori de sport şi chiar şoferi. Asupra acestui aspect, Ministerul Sănătăţii are datoria să se pronunţe urgent.

Tema adopţiei nu poate fi abordată în termeni de „pro" şi „contra"; e de dorit ca idealismul şi pesimismul să fie lăsate de-o parte, esenţială este onestitatea cu care se urmăreşte principiul „o familie pentru un copil" – şi nu invers.

Nota redacţiei: Rugăm familiile de cetăţeni români care au întîmpinat greutăţi nemotivate pentru adopţia unui copil să ne scrie la redacţie, relatîndu-şi concis cazul.

Anchetă realizată de
DIANA TURCONI

un radio actual
TALK-SHOW-uri LIVE
FM 94,2 MHz
RADIO TOTAL
Tel: 637.37.90; 637.56.45
În fiecare zi, de luni până vineri, puteţi audia la Radio Total, între orele 22,00–24,00:
Luni:
Faţă în faţă cu vecinul – IRINA CORBU
Marţi:
Câinele de pază – CORNEL NISTORESCU
Miercuri:
Punct şi virgulă – CARMEN BENDOVSKI
Joi:
Fiţi întreprinzători – ADRIAN DUMITRU
Vineri:
Taxiul de noapte – N.C. MUNTEANU

„Modalităţi de menţinere a independenţei politice şi financiare a presei" – Bucureşti 24–25 februarie

Petre Mihai Băcanu
România liberă

Mihai Şora
GDS

Gabriela Adameşteanu
22

Ana Şincai
GDS

Gálfalvi Zsolt
A Het

Oana Armeanu
22

Jean-Yves Potel
Le Monde diplomatique

Jean François Peres
Ambasada Franţei

Laurie Wetzenkorn
Ambasada SUA

Dina Buţă
Ambasada SUA

După mesajele sosite la redacţie, seminarul organizat de revista *„22"* în zilele de 24 şi 25 februarie a.c., la sediul GDS, a fost un succes. Sala a fost în permanenţă plină, discuţiile animate şi interesante, iar printre participanţi s-au aflat personalităţi venite din ţară şi străinătate. Secvenţe din timpul lucrărilor seminarului au fost transmise de principalele televiziuni şi radiouri bucureştene.

De ce revista „22" a ales această temă pentru seminar? – a fost întrebarea pusă de la început organizatorilor întîlnirii. Aceştia au explicat că revista *„22"* s-a confruntat chiar de la începuturile sale, din 1990, cu „dificultăţile" create într-o lume încă nesigură ale unei publicaţii independente.

De la atacurile josnice ale ziarelor proguvernamentale şi asediul minerilor pînă la cenzura economică, revista *„22"* a trebuit să facă faţă diverselor forme de agresiune împotriva libertăţii de expresie.

La ora actuală, revista *„22"* este singurul săptămînal înfiinţat la începutul lui 1990 care a continuat să existe, stabilizînd un segment de cititori şi consolidîndu-şi autoritatea în societatea românească.

Dar prin acest seminar s-a încercat şi crearea unei solidarităţi de breaslă, exemplul cel mai bun fiind propunerea principalilor patroni ai firmelor particulare de difuzare de a constitui o asociaţie.

În numerele următoare, revista *„22"* va edita o serie de suplimente gratuite care vor conţine lucrările seminarului.

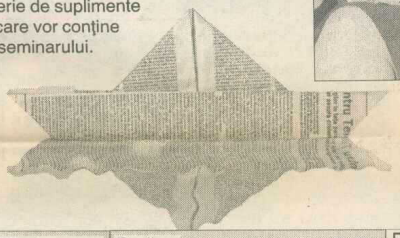

Andrei Cornea
22

Mihai Creangă
România liberă

Rodica Palade
22

Elisabeta Cioată
Maraton, Tg. Jiu

Cristina Guseth
Fundaţia Soros

Valentin Negoiţă
Capital

Cine a aprins lumina?

Zilele trecute, lîngă Baia Mare, s-a prăbuşit un avion. Au murit 8 persoane. Sau 10. Un avion s-a făcut ţăndări, într-o carieră de piatră. La nici o oră după accident, canalul ProTV transmitea corespondenţe de la faţa locului. Un martor ocular, altul, şeful pompierilor, un alt pompier, cîţiva curioşi sosiţi la faţa locului imediat după accident. Nemulţumiţi, parcă, de rapiditatea cu care şi-au apropriat evenimentul, reporterii acestui canal de ştiri şi film au regăsit instinctiv un procedeu – procedeul reacţiei spontane – pe care l-au aplicat cu succes. În vreme ce echipa de la Baia Mare îşi făcea treaba, în Bucureşti o altă echipă, formată, după cum am putut deduce, din doi cameramani şi doi reporteri, a descins la locuinţa unuia dintre piloţi. Aflat la acea oră sub resturile avionului. Soţia, liniştită, blîndă, cu anumită candoare suprarealistă, le-a povestit despre viaţa de zi cu zi a familiei ei. Ochiul camerei s-a plimbat, de la chipul soţiei la cei doi copii, unul adormit, altul încă treaz. Chiar dacă locuim aici, în căminul ăsta de nefamilişti, încercăm să supravieţuim, soţul meu trebuie să meargă, dimineaţa, liniştit, la serviciu, nu este bine să plece supărat. Traveling. Poze de familie, cei doi copii dormitînd. Apoi unul dintre ei ne spune ce ar dori să-i aducă tatăl lui din Bulgaria, unde pleacă săptămîna viitoare. Începem să înţelegem – ei nu ştiu. Şi ce vrei să-ţi aducă tatăl tău? Păi, o mitralieră cu beculeţe. Văzuse într-un film de animaţie. Traveling. Soţia istoriseşte, în continuare, cum e viaţa de soţie de pilot. O întrerupe o voce masculină. Puţin alertată, puţin plictisită – începuse vînătoarea de reacţii spontane: Dar ştiţi că a avut un accident!? Moment de panică – filmat de-aproape, rid cu rid, fotogramă cu fotogramă. Cum, un accident? Ce accident? S-a prăbuşit la Baia Mare, intervine o voce feminină, cu un accent uşor isteric, uşor patetic – adică parodiind îngrijorarea. Instantaneu se aprind luminile camerei de filmat – adică, pînă atunci nu filmaseră nimic. Femeia nu ştia că banda înregistrase fiecare vibraţie a vocii sau a fizionomiei. Cum un accident? Da, un accident (hai, plîngi, sîntem atenţi, sîntem concentraţi, vom filma durerea autentică, sîntem primii şi în chestia asta, noi nu falsificăm nimic). Şi femeia a început să plîngă în hohote, în vreme ce camera s-a plimbat cu mult profesionalism peste durerea femeii, peste lacrimile ei, peste pumnii înfipţi în ochi de durere. Peste copii, care nu pricep de ce-a început mama să plîngă în hohote, vorbind cu oamenii ăştia simpatici. Şi ne întrebăm – bun, cinismul reporterilor nu e nou, dar cum de a ştiut cameramanul să aprindă lumina chiar în momentul în care femeia afla că soţul ei zace fără viaţă la cinci sute de kilometri de casă?

SORIN ŞERB

Rămas bun de la ambasadorul Republicii Federale Germania, Dr. ANTON ROSSBACH

După o misiune de trei ani şi jumătate în România, ambasadorul Germaniei la Bucureşti, Dr. Anton Rossbach, va părăsi Bucureştiul, la mijlocul lunii martie 1996, împreună cu soţia sa, Hildegard.

La dorinţa Ministrului Federal de Externe, Dr. Klaus Kinkel, ambasadorul Germaniei, Dr. Rossbach, va prelua conducerea Ambasadei Republicii Federale Germania la Praga/Republica Cehă.

În zilele următoare, ambasadorul Germaniei va face vizite oficiale de bun rămas preşedintelui României, Ion Iliescu, preşedintelui Senatului, Oliviu Gherman (vizită ce a avut loc deja), preşedintelui Camerei Deputaţilor, Adrian Năstase, primului-ministru Nicolae Văcăroiu şi ministrului de Externe, Teodor Viorel Meleşcanu. În afară de aceasta, ministrul de Externe Teodor Meleşcanu va oferi o masă de bun rămas în onoarea ambasadorului. Ambasadorul îşi va lua rămas bun şi de la politicienii de frunte ai partidelor de opoziţie.

PETRE ROMAN

Convingerea mea este că în acest an votul popular

– Interviu realizat de GABRIELA ADAMEŞTEANU –

Cam de vreun an, aud mereu aceeaşi frază: *„Ei, pînă la urmă tot Iliescu iese“*, de la reputaţi analişti, de la lideri politici ai Opoziţiei. Vi se pare o frază anormală?

Nu cred că-i anormală. Dacă privim trecutul celor şase ani postrevoluţionari, ea are o anumită justificare. În iunie sau iulie '92 am scris o scrisoare partidului nostru, FSN, în care spuneam că Iliescu a fost omul potrivit pentru momentul postrevoluţionar (anii '90–'91), dar semnele restauraţiei ne arătau că e nevoie de o înnoire la nivelul conducerii instituţiilor statului, în concordanţă cu înnoirea generală a ţării. Convingerea mea este că în acest an votul popular poate să fie acordat unui alt candidat decît Ion Iliescu. Şi această convingere creşte pe măsură ce iau contact cu oamenii în ţară, care spun că *aşa nu se mai poate*, că *au fost mînţiţi*. Dacă aceşti intelectuali doresc să vadă pe altcineva în fruntea statului, atunci datoria lor intimă este de a-şi forma o convingere, poate supraevaluată, dar în orice caz absolut necesară pentru a contribui la această obligatorie înnoire.

De ce aţi spus obligatorie? **Ce vi se pare că trebuie** neapărat **schimbat?**

Două lucruri, solidare între ele: falimentara soluţie politică a celui care a obţinut mandatul popular în '92, ale cărei consecinţe, dintre cele mai grave şi mai nejustificate, le vedem azi, şi miza celor patru ani care urmează: aducerea (sau nu) a României la standarde comparabile cu nivelul celor din Uniunea Europeană. Miza este una dintre cele mai importante, istoriceşte vorbind. Ţara noastră, în ultimul secol, n-a putut fi nicicînd într-un pluton al ţărilor prospere şi dezvoltate. Acum poate să facă pasul ăsta. Şansa se numeşte integrarea în Uniunea Europeană, dar ea nu se poate face pînă cînd nu se atinge un anumit nivel al indicatorilor economici şi sociali.

În Parlament, am constatat că separaţia PDSR de partidele care nu iubesc democraţia nu este concretă

Dar în ultima perioadă a anului trecut a părut vizibilă o anumită schimbare în orientarea echipei preşedintelui Iliescu, în sensul unei opţiuni prooccidentale. M-am întrebat chiar cum se vor departaja în timpul campaniei electorale grupările politice ale Opoziţiei de cele guvernamentale din acest punct de vedere.

Nu mi se pare deloc complicat, pentru că departajarea nu se face în raport cu poziţia faţă de Occident, ci cu soluţiile pentru ţară. Ne aflăm într-o gravă stare de scădere a resurselor ţării, într-o incomparabilă destabilizare monetară, într-o sărăcie care, pentru mulţi, este dintre cele mai umilitoare pe care le-au trăit vreodată. Mă gîndesc, de exemplu, la pensionarii de dinainte de Revoluţie şi la tinerii în jurul vîrstei de 25 de ani. Întreaga competiţie electorală se plasează pe mesajul concret şi imediat adresat soluţiilor pentru ieşirea din situaţia actuală. Limbajul proocidental a existat în PDSR şi pînă acum. Dar acea mişcare de fond lipseşte încă, din moment ce PDSR nu s-a desprins (şi cred că, oricum, e prea tîrziu) de alianţa cu partidele care nu iubesc democraţia şi nu au interesul reformei. Eu am constatat în permanenţă în Parlament că această aşa-zisă separaţie nu este una concretă, în dezbaterea de zi cu zi. Ca urmare a alianţei cu partidele antioccidentale, în PDSR s-au aşezat la cîrmă acei oameni care sînt foarte aproape (sau cu aceleaşi convingeri) de cei din PUNR, PRM şi PSM. Iar tendinţa reformistă a fost atrofiată şi sufocată, pusă în permanenţă în situaţia de a se apăra. În acest an apele tind să se despartă, dar situaţia asta n-a fost depăşită. Priviţi cît de confuze şi chiar opuse, diferite de la o persoană la alta, sînt reacţiile politice ale liderilor din PDSR. Două dintre aprecierile făcute de d-l Iliescu la Botoşani mi s-au părut în contradicţie cu linia politică manifestată în alte ocazii. Prima: **privatizarea este un pericol pentru domeniul public**. A doua: **socialismul a creat produse mai accesibile pentru cei mulţi**. După mine, convingerea intimă în favoarea liniei reformei şi funcţionarea reală a instituţiilor democratice n-a funcţionat niciodată în PDSR. Este doar rezultatul faptului că în Europa spiritul democratic este dominant, războiul rece s-a încheiat cu victoria ţărilor democratice, o eventuală înclinaţie favorabilă către Est e respinsă de populaţie. Dar noi intrăm într-o lume în care competiţia e dură – cred că nimeni nu-şi face iluzii. România trebuie să facă faţă acestei lumi dure şi să-şi strîngă rîndurile în interior. Această misiune revine preşedintelui şi partidului politic de guvernămînt.

Petre Roman împreună cu preşedintele Franţei, Jacques Chirac

Constituţional, regimul politic din România nu este prezidenţial

Spuneţi-mi, România este o republică prezidenţială? Cît de prezidenţială?

Asta este o întrebare foarte curentă. Ori de cîte ori Opoziţia face o propunere care nu convine, începe o lungă demonstraţie în legătură cu piedicile constituţionale. Dar ori de cîte ori dumnealor de la putere au nevoie să-şi realizeze un anumit interes politic, funcţionarea instituţiilor democratice nu mai are nici o importanţă. Această făţărnicie se transmite în societatea românească sub forma nefuncţionării reale a instituţiilor democratice. La fel şi cu regimul prezidenţial. Constituţional, regimul politic în România nu este prezidenţial. Preşedintele nu conduce guvernul, conducătorul guvernului este primul-ministru, preşedintele nu are drept de legiferare, el doar promulgă legile. Are o singură instituţie (respingerea), dar care poate fi foarte uşor depăşită de către Parlament. Preşedintele nu poate dizolva Parlamentul decît dacă sînt îndeplinite nişte condiţii destul de laborioase. Şi, ca în orice ţară din lume, are prerogative importante în situaţii de criză. Preşedintele nu numeşte primul-ministru decît pe baza votului de încredere al Parlamentului. Cînd preşedintele este şi liderul alianţei politice care conduce (cum este cazul la noi cu preşedintele Iliescu), atunci desigur că regimul poate fi foarte uşor prezidenţial. **Şi a fost, într-adevăr, pe de-a-ntregul prezidenţial în aceşti 3–4 ani.**

Ce calităţi credeţi că aveţi ca să fiţi preşedintele României? Care sînt calităţile programului şi ale staff-ului dumneavoastră?

Aş prefera să vorbesc despre atuuri. În şase ani de zile am acumulat o experienţă unică în politica românească: guvernare în condiţii dintre cele mai complicate şi mai dure, momentul de după septembrie '91, cînd am dat una dintre cele mai importante bătălii din viaţa mea cu mine însumi, pe care am cîştigat-o în martie '92, în ciuda nenumăratelor obstacole şi chiar sabotaje ale echipei şi ale programului de reformă. Am redobîndit imaginea poziţiei noastre de reformatori, de oameni capabili să gestioneze, iar în paralel cu aceasta – **dobîndirea credibilităţii în relaţiile internaţionale**. Pentru că un om nu poate apăra demnitatea şi onoarea statului român dacă el însuşi nu are aceste calităţi. Omul care accede la funcţia supremă trebuie, obligatoriu, să fi trecut el însuşi cu succes prin momente grele. Este în continuare foarte importantă această calitate a omului care a făcut Revoluţia venind din stradă. Menţinerea echipei este, iarăşi, un atu personal. Ea a fost posibilă tocmai pentru că am traversat aceste momente dificile. Asta dă încredere echipei şi-i face pe oameni (pentru că sînt oameni de mare calitate) să rămînă pe aceeaşi activitate.

O parte dintre oameni, însă, v-au fost absorbiţi.

Au fost şi situaţii de-astea: erau inevitabile. Să nu cumva să uităm că oamenii cei mai valoroşi au plecat **de tot** dintre noi. Opt lideri ai FSN, ai Partidului Democrat, au plecat dintre noi ca urmare a încetării lor din viaţă prin accidente (primarul de Iaşi, **Alexandrescu**, **Ion Aurel Stoica**, profesorul **Blaga**, **Bîrcă**, deputatul de Arad **Nelu Dragomir**, **Diaconu**, senator de Olt). Sînt lucruri foarte dureroase, dar care ne-au întărit. E un proverb, chinez mi se pare, care spune: *„Sînt tare pentru că sînt atacat“*.

Sînteţi tare şi fiindcă „vă priviţi trecutul cu minie“? Sau dacă nu neapărat cu minie, vă priviţi în faţă greşelile trecutului?

Da, sigur. Mi-am făcut examenul ăsta încă din '92. Cartea pe care am scris-o atunci, în limba franceză, era o mărturisire, spuneam eu, cu o deplină sinceritate. Cineva mă întreba: *„Ce e aia, în politică, deplină sinceritate?“*. Şi răspunsul meu este: *„Capacitatea de a-ţi recunoaşte greşelile“*.

Unele.

Greşelile. Au fost şi greşeli. De exemplu, Piaţa Universităţii rămîne o greşeală prin faptul că nu am putut evita criza. Dacă astăzi dintre figurile emblematice ale Pieţei Universităţii sînt atît de mulţi alături de mine, înseamnă că am greşit...

Nu chiar atît de mulţi. Unii chiar au fost supăraţi că s-au trezit deja înglobaţi printre fanii dumneavoastră. Dar au într-adevăr altă atitudine, chiar dacă nu mai sînt atît de supăraţi ca după mineriada din 1990.

Haideţi să nu vorbim despre figurile cele mai emblematice. Deci, dacă foarte mulţi oameni de valoare sînt astăzi aproape de noi, înseamnă că atunci i-am îndepărtat. Costurile acestei greşeli au fost mari, pentru că a trebuit să traversăm reforma fără sprijinul lor.

Am observat că reprezentanţii PD vorbesc mai repede despre mineriada din septembrie '91 decît despre cea din iunie '90.

Asta e firesc. Mineriada din 1990 a dus lucrurile la o stare de profundă încrîncenare – şi desigur că nu a fost un lucru bun.

Mineriada din iunie 1990 s-a premeditat?

M-am explicat în legătură cu asta.

V-aţi explicat, dar cred că va trebui să vă mai explicaţi.

Deci, din unghiul meu de vedere, nu. N-a fost premeditată. Minerii au fost, însă, încurajaţi începînd cu ianuarie '90, mai ales prin cîţiva lideri sindicali, care au crezut că au calea lor privilegiată, lucru profund dăunător pentru mersul unei societăţi, darămite pentru o societate care de-abia făcea primii paşi în democraţie. Şi asta a condus la apariţia zilei de 14 iunie. Dar lucrurile se puteau opri acolo. Din păcate, nu s-au oprit. De aici apare o deosebire între acţiunea mea şi acţiunea altora. Eu spuneam

poate fi acordat unui alt candidat decît Ion Iliescu

în interviul pe care l-am dat lui Petre Mihai Băcanu că îmi asum răspunderea pentru tot ceea ce îmi revine.

Pentru că nu le-ați și mulțumit minerilor?

Nu e vorba numai despre asta. E vorba că ei puteau fi stopați. Partea finală, cu mulțumirea, este cu atît mai gravă și surprinzătoare. Paradoxal, însă, libertatea deplină cu care am elaborat programul și am alcătuit echipa o datorăm lui 13–15 iunie. Dacă n-ar fi fost 13–15 iunie, n-aș fi putut să-mi organizez programul reformei, un program de restructurare profundă și reală. Probabil că, la un moment dat, structurile conservatoare din FSN s-ar fi manifestat împotrivă. Și nici echipa probabil că n-aș fi putut s-o fac în deplină libertate, așa cum am făcut-o. Am apărut cu o echipă de oameni tineri, mulți școliți în Vest. Credibilitatea României se afla foarte jos. Guvernul reformei a dobîndit însă credibilitatea pînă în vara lui '91 – și în special după puciul din august, cînd a avut o atitudine foarte fermă și foarte bine apreciată și în afară.

Dar înseamnă că în vara lui '90 vi s-a dat mînă liberă să vă faceți echipa?

Nu mi s-a dat. Eu mi-am asumat această misiune!

Altfel, ați fi fost împiedicat?

Altfel, am destule motive ca să spun că ar fi fost încercări puternice să fiu influențat într-un sens sau altul. Programul reformei a fost însă votat de întregul Parlament, fără nici un vot împotrivă. Erau acolo și PNȚ, și PNL, toți. Faptele bune, în normalitate, tocmai pe acestea să le neglijăm?

Dar nu erau și conservatorii din FSN?

Erau, dar ei reprezentau FSN. FSN avea nevoie ca de aer să vină în față cu un guvern credibil. Guvernul era, programul era – cum erau ei să voteze împotrivă?

Există mai multe oferte de colaborare pe care le-ați făcut CDR și există o anumită reticență în răspunsurile CDR.

Oferta de fond am lansat-o cu doi ani în urmă, cînd am semnat, pe 14 ianuarie, toate partidele, acel document prin care spuneam că sîntem gata să ne asumăm guvernarea împreună și să discutăm acest lucru cu PDSR. Dacă n-ar fi fost de față d-l Coposu, cred că nu s-ar fi semnat de către toate partidele. Acest mesaj este definitiv și, pînă în momentul intrării în campania electorală, eu nu mă abat de la el. Ca o primă fază concretă a acestei oferte este cea din septembrie '95, cînd toți liderii Opoziției au căzut de acord că trebuie să încheiem un acord de colaborare pentru procedurile și etapele electorale, de a veghea la corectitudinea alegerilor, de a susține candidatul Opoziției care intră în turul doi. Și chiar au fost discuții în legătură cu formula de guvernare postelectorală.

A existat o propunere din partea PNȚCD (a făcut-o și d-l Coposu, am auzit-o preluată și de d-l Diaconescu, care pare favorabil, în mai mare măsură decît alții din Convenție, colaborării cu PD) – și anume ca acele momente neplăcute din istoria dumneavoastră comună, începînd cu devastarea sediilor lor, cu momentul Alba Iulia etc., să fie depășite printr-o declarație a dumneavoastră prin care vă exprimați măcar regretul.

Cred că, politic, lucrurile nu sînt puse corect. Eu mă stopez în înclinația (poate înclinația e prea mult), în tentația de a mă gîndi la ceea ce avem noi de reproșat dumnealor.

Aveți și dumneavoastră reproșuri?

Fără îndoială. Și pe lucruri de fond. Deci tema politică nu e pusă corect.

Deci ați avea și dumneavoastră reproșurile dumneavoastră pe care nu le-ați enumerat niciodată.

Ba da, le-am mai spus, cum să nu!

Că n-ați fost susținut în programul reformei?

De exemplu. Eram un guvern al reformei, voiam să facem o adevărată reformă, inclusiv cea democratică, măcar să fi fost consecvenți cu votul pe care l-au dat programului reformei. Sau să ne fi întins o mînă în momentul ianuarie '91, cînd noi am intrat în conflict cu conservatorii cei mai înrăiți. Sau în momentul puciului de la Moscova să ne fi dat o mînă de ajutor. Dar nu asta e tema politică. '92 este o dovadă de cît am pierdut prin angrenarea în atacuri reciproce. Iarăși nu vreau să spun cine le-a început, dar menționez că sînt exact acele 5–6 procente cu care puteam guverna. În '96, lucrurile sînt destul de ușor de realizat dacă facem o evaluare politică cu obiectiv precis: ce dorim, către ce ne îndreptăm, ce se întîmplă dacă adoptăm o anumită poziție comună. Și, mai ales, **ce se întîmplă dacă nu o adoptăm.** Dacă nici Convenția, nici Uniunea Social-Democrată nu reprezintă, fiecare în parte, alternativa, înseamnă că o pot reprezenta împreună: asta e chestiunea de fond. În democrație, confuzia este benefică numai nedemocraților.

Dar pentru cursa prezidențială de la primul tur contracandidatul dumneavoastră direct s-ar putea să nu fie președintele Iliescu, ci candidatul Convenției, Emil Constantinescu.

Eu nu văd lucrurile în felul acesta. **Totuși, în turul doi trebuie să ajungă numai doi.**

Alegătorii care sînt cu totul și cu totul fixați pe o anumită persoană reprezintă, în general, proporții mici; totul se limpezește în momentul electoral, atunci cînd se definește personalitatea fiecăruia dintre candidați. S-ar putea ca o bună parte din electorat să fie în situația de așteptare. De aceea eu, de cîte ori mi se spune contracandidatul dumneavoastră este X sau Y, spun nu: nu asta e tema pentru mine. Eu trebuie să-mi duc mesajul meu, cu soluțiile mele, cu propunerile mele.

Susțin că în '96 e important ca alegerile parlamentare și prezidențiale să fie simultane

Credeți că se vor putea despărți prezidențialele de legislative?

La noi, din '90 încoace, de două ori, ele au fost simultane. Deci ar fi oarecum pe linia normală ca ele să fie împreună. Noi sîntem, totuși, la începutul construcției democratice și eu susțin că e nevoie și în acest an, mai mult decît în '90 sau '92, ca alegerile să fie simultane. Fiecare dintre acestea, instituția prezidențială și Parlamentul, trebuie să-și dovedească o legitimitate puternică, nu reziduală. Dacă una este puternică, nouă, și cealaltă e reziduală, slabă, conlucrarea va fi ineficientă.

Atunci de ce nici una din țările pe care le știu nu a optat pentru acest tip de alegeri?

Numai Franța are alegeri de președinte prin vot universal și direct.

Deci n-aveți decît o exemplificare.

Dar dumneavoastră nu aveți nici un alt exemplu contrar.

Deci România a optat pentru o formulă originală.

România are o formulă constituțională puțin neobișnuită – un regim pe care îl considerăm fie **semiprezidențial**, fie **semiparlamentar**, depinde... El poate fi puternic parlamentar, dacă Parlamentul e puternic, și de altă culoare decît președintele, sau puternic prezidențial, sau, în orice caz, prezidențial, cum e acum.

19 februarie 1996

Petre Roman împreună cu cancelarul Germaniei, Helmut Kohl

Luni 26 februarie, Andrei Cornea a completat interviul Gabrielei Adamești cu încă o întrebare.

Ați susținut recent, ca președinte al Comisiei de apărare a Camerei Deputaților, articolul din Legea privitoare la regimul străinilor în România, care cere prezentarea la poliție în 48 de ore de la intrarea în țară a străinului, ori a persoanei particulare care il găzduiește, cu argumentul că asemenea reglementări se regăsesc și în alte legislații, precum cea franceză. Interesîndu-ne, am aflat din surse demne de toată încrederea că în Franța nu există ceva similar. Vă susțineți afirmația? Credeți că un asemenea articol este sau nu în favoarea principiului liberei circulații a persoanelor, pe care România s-a angajat să-l respecte?

Această prevedere care apare în proiectul Legii privind regimul străinilor a fost îndelung dezbătută la Comisia noastră și am primit un studiu de drept comparativ din care rezultă că asemenea reglementări, în forme diferite, dar, în esență, cu același rezultat, există în țări cum ar fi: Franța, Germania, Elveția, SUA. Ceea ce se cere la intrarea în SUA, de exemplu, sau la intrarea în Elveția de la orice cetățean străin reprezintă o informație mai profundă, mai amănunțită decît simpla anunțare a locului de reședință pentru perioada cît stă în aceste țări. Cert este că sînt și eu neplăcut impresionat și nu iubesc o asemenea prevedere. Chestiunea este, însă, de cu totul altă natură. Este prețul pe care îl plătim în democrație pentru a controla crima organizată, traficul de stupefiante, de explozibil, de arme, de carne vie. Dacă, să presupunem, la 1.000 de cetățeni străini care vin în țara noastră 999 sînt mînați de dorința legitimă de a veni în România ca turiști sau în alte scopuri onorabile, unul este membru al unui clan din domeniul crimei organizate sau al traficului de orice fel, cei 999 sînt oarecum deranjați de această prevedere, dar o înțeleg tocmai pentru că este vorba de modalități de a-i controla pe acei indivizi care fac parte din traficul internațional periculos.

Amintiți-vă cît de detaliată este informația conținută în calculatoarele, în computerele poliților, ale instituțiilor de anchetă din lumea civilizată.

În cele din urmă, am acceptat, ca președinte de Comisie, să susțin reglementarea în numele Comisiei așa cum a venit ea de la Guvern și apoi de la Senat, conștient că este nevoie să punem la îndemîna organelor în drept mijloacele de control adecvate. Dar fondul chestiunii este voința politică. Pentru că nouă ne este teamă, auzind de o asemenea prevedere, de interpretarea ei abuzivă, în sensul de a controla populația românească pentru ceea ce înseamnă relațiile cu străinii. Or, aici lucrurile cred că ne conduc la o întrebare foarte simplă: Vrem să trăim în democrație? Nu putem altfel decît considerînd organele în drept, poliția, celelalte instituții ale statului, ale siguranței naționale ca operînd în limitele democrației. Dacă le considerăm ca instituții de poliție politică, atunci înseamnă că nu mai sîntem în democrație și înseamnă că lupta noastră trebuie să fie de altă natură. Eu mă plasez, în mod hotărît, în ideea că organele în drept nu pot abuza de această prevedere și această prevedere nu poate fi utilizată decît în sensul și numai atunci cînd este vorba de a controla eventualii indivizi care fac parte din crima organizată internațională, din traficul internațional de droguri, cane vie sau traficul internațional financiar, fiindcă și spălarea banilor este una din gravele probleme ale lumii de astăzi.

Acesta este sensul acelui acord pe care l-am dat ca președinte al Comisiei. Fără îndoială că principiul liberei circulații este, în contextul acestui articol, într-un anumit sens umbrit. Umbrit – repet – numai și numai dacă această prevedere este utilizată în mod abuziv, pentru a controla, pe de-o parte, cetățenii români, pe de altă parte pentru a îngrădi dreptul de liberă circulație al străinilor. Lucrul acesta nu se întîmplă în democrațiile occidentale, nu trebuie să se întîmple nici la noi. Dacă vegherh ca democrația în țara noastră să devină o realitate, concretă și vie, atunci trebuie să avem curajul să ne asumăm, ca și în democrațiile dezvoltate, și rolul organelor care trebuie să stopeze, să stăvilească și să elimine tot ceea ce înseamnă atentat la liniștea publică, la ordinea publică, la siguranța națională.

Avînd în vedere că Legea privind regimul străinilor a fost respinsă ca urmare a unei alte prevederi pe care noi am considerat-o inacceptabilă, și despre care am vorbit la timpul respectiv, urmează ca în Comisie să reluăm discuțiile, inclusiv asupra acestui articol, adoptînd o lege într-o formă întru totul similară celor aplicate în țări ca Germania, Franța sau SUA.

DOREL ŞANDOR

III

Măsuri pentru demantelarea sistemelor comunismului totalitar

Comisia juridică şi pentru drepturile omului a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei a decis elaborarea unui raport special referitor la tranziţia către democraţie în fostele ţări comuniste din Europa Centrală şi de Est. Comisia a convenit ca raportul să se intituleze „Măsuri pentru demantelarea sistemelor comunismului totalitar", urmînd ca, o dată elaborat, să fie supus Adunării Parlamentare şi adoptat ca document oficial, conţinînd recomandări către guvernele şi parlamentele ţărilor membre ale Consiliului Europei. În procesul elaborării, comisia a solicitat cîtorva experţi din ţările europene să prezinte evaluări independente ale problematicii care urmează să facă obiectul raportului. În şedinţa plenară a comisiei, care a avut loc la Zürich (Elveţia) în 14 decembrie 1995, au fost audiaţi: prof. dr. Wolfgang Schuller (Universitatea din Konstanz – Elveţia), dr. Vojtech Cepl (judecător la Curtea Constituţională a Republicii Cehe) şi Dorel Şandor (director al Centrului pentru Studii Politice şi Analiză Comparativă – CPSCA – din Bucureşti), responsabil din partea României cu alcătuirea raportului „Măsuri pentru demantelarea sistemelor comunismului totalitar".

(Urmare din numărul trecut)

Garanţii pentru caracterul ireversibil al demantelării structurilor comunismului totalitar

10. În aceste condiţii rezultate din primii 6 ani ai tranziţiei în Europa Centrală şi de Est, se pune, atît pe plan intern, cît şi în contextul integrării europene şi internaţionale, problema **consolidării garanţiilor instituţionale a caracterului ireversibil al demantelării structurilor comunismului totalitar.** Iată cîteva dimensiuni semnificative care ar trebui avute în vedere pentru a asigura legitimitatea, viabilitatea şi eficienţa acestor garanţii instituţionale consolidate:

11. Compatibilitatea între reglementările interne şi internaţionale, integrarea treptată a standardelor democratice în substanţa legilor, instituţiilor şi practicilor administrative interne;

12. Consecvenţă în finalizarea proceselor de democratizare, în modernizarea structurilor economice conform principiilor pieţei libere. Experienţa ultimilor 5 ani ai tranziţiei în statele postcomuniste impune concluzia că dimensiunea hotărîtoare şi totodată cea mai controversată o constituie asigurarea **independenţei justiţiei şi reforma sistemului juridic.**

13. Consacrarea controlului public, a transparenţei guvernării, a activităţii administraţiei publice rămîn pentru majoritatea acestor ţări cerinţe parţial asumate.

Accesul la informaţia publică, regimul de producere, clasificare, difuzare şi utilizare a informaţiilor publice reprezintă, de asemenea, o barieră majoră în evoluţia democratizării. Mai mult, manipularea informaţiei publice s-a dovedit a fi una din principalele resurse ale tendinţelor de restaurare a structurilor autoritare în fostele state comuniste.

Contracararea convertirii vechii nomenclaturi comuniste într-o clasă privilegiată

14. O prioritate acută constă în contracararea dezvoltării unei **oligarhii politico-economice** provenite în principal din convertirea vechii nomenclaturi comuniste într-o clasă privilegiată de tip mafiot avînd tendinţa de a prelua rolul asupra pîrghiilor puterilor politice, administrative, financiare, juridice şi în comunicarea socială. Influenţa şi acţiunile acestor grupuri de interese reprezintă principala sfidare pentru apariţia mediului concurenţial specific pieţei libere. Ea îngreunează dezvoltarea păturii mijlocii autentice ca suport constant şi substanţial al regimului democratic. Aceste grupuri de interese sînt adesea principalele susţinătoare ale forţelor naţionaliste, xenofobe. Ele se opun integrării euro-atlantice şi se conectează rapid structurilor internaţionale ale comerţului cu arme şi crimei organizate.

15. Un risc strategic semnificativ rezultă din tendinţa acestor grupuri de interese de a **reface vechile structuri regionale ale sferelor de influenţă ale fostei Uniuni Sovietice** în plan economic, comercial, dar şi în reactivarea reţelelor informative şi politico-militare. Subestimarea sau chiar ignorarea acestei sfidări, atît în mediile politice interne ale statelor Europei Centrale şi de Est, cît şi de către comunitatea internaţională, reprezintă o vulnerabilitate tot mai evidentă, atît pentru continuarea proceselor de demantelare a structurilor comunismului totalitar, cît şi pentru stabilitatea regională şi globală.

„Zonele critice" de care depinde evoluţia societăţilor postcomuniste

16. Consolidarea sistemului de protecţie socială a populaţiei reprezintă garanţia strategică a asigurării suportului civic al procesului democratizării. Evaluarea retrospectivă a primilor ani ai tranziţiei pune în evidenţă cîteva „zone critice", de a căror abordare depinde în mod hotărîtor evoluţia societăţilor postcomuniste. Între acestea, cele mai revelatoare par să fie:

17. Depăşirea, în dezbaterea publică internă, dar şi în atitudinea mediilor occidentale, a **tendinţei de culpabilizare, a obedienţei generalizate a populaţiilor din fostul bloc comunist impuse de regimurile dictatoriale.** Parţial asemănătoare cu situaţia societăţilor dominate de regimurile fasciste (Germania, Italia, Spania, Portugalia), emanciparea de trecut a cetăţenilor noilor democraţii est-europene se confruntă cu urmările unor traume mai complexe şi profunde. Cele mai expuse la această presiune sînt categoriile lucrătorilor industriali, funcţionarii publici, justiţia, armata şi o parte din media.

18. O bună parte din aceste categorii sînt şi cele mai afectate de costurile sociale ale tranziţiei. În multe cazuri, aceasta tinde să le transforme într-o masă de manevră a forţelor politice conservatoare, populiste şi xenofobe. În acest sens, o importanţă hotărîtoare o au **măsurile de compensare a proceselor rapide de stratificare socială, de marginalizare** a unor grupe importante de populaţie, în condiţiile declinului economic, a restructurării şi privatizării.

19. Totodată, o resursă nouă pentru consolidarea structurilor democratice şi implicarea directă a populaţiei în demantelarea structurilor comunismului totalitar o constituie **sprijinirea tendinţelor la bază de iniţiativă civică, de asociere în organizaţiile neguvernamentale, precum şi de exprimare independentă a identităţii culturale şi etnice.**

Această abordare are importanţă strategică, întrucît face posibilă trecerea de la protecţia socială de tip paternalist, specifică sistemului comunist (care presupune menţinerea dependenţei şi subordonării faţă de forţa politică conducătoare), la o protecţie socială stimulativă, care sprijină adaptarea activă la tranziţie şi dobîndirea autonomiei indivizilor şi comunităţilor. În absenţa unei astfel de autonomii, noile democraţii se menţin vulnerabile, iar contraofensiva forţelor conservatoare dispune de şanse considerabile.

Subtitlurile aparţin redacţiei.

(Continuare în numărul viitor)

Din episoadele trecute: • Regimurile comuniste din Europa Centrală şi de Est s-au prăbuşit în primul rînd din pricina crizelor structurale comuniste şi mai puţin a victoriei unor forţe alternative • Acest fapt a condus la fragilitatea instituţională, politică şi economică a noilor democraţii, ceea ce, la rîndul său, a îngreunat desprinderea radicală de comunism • Se menţin în continuare în viaţa politică şi în cea economică structuri reziduale ale vechiului sistem • Aceste forţe se folosesc de democraţie pentru a obţine reintegrarea în viaţa politică, socială şi economică • Pe fondul dificultăţilor social-economice ale tranziţiei, se constată o reevaluare spontană a comunismului •

Ştefan Nenițescu

Diplomat, filozof şi poet, născut la 8 octombrie 1897 în Bucureşti.

În 1915 debutează în literatură cu un articol despre Shakespeare în *Noua revistă română*. Studii universitare la Roma, la „Sapienza", şi apoi la Facultatea de litere şi filozofie din Bucureşti, între 1919 şi 1923. În 1925, la Universitatea din Bucureşti, îşi susţine teza de doctorat în litere şi filozofie, pentru ca în 1927 să devină docent pentru estetică. Între 1927 şi 1929 are o intensă activitate publicistică, colaborînd la: *Adevărul*, *Convorbiri literare*, *Ideea europeană*, *Viaţa românească*, *Gândirea*, *Ramuri*, *Roma*. Publică un volum de teatru: ***Trei mistere*** şi trei volume de poezie: ***Vrajă***, ***Ode Italice*** şi ***Denii***.

În 1925 apar cele trei volume ale tratatului ***Istoria artei ca filozofie a istoriei***. Traduce ***Breviarul de estetică*** al lui Benedetto Croce şi un volum de teatru de Luigi Chiarelli.

În 1929 îşi începe cariera diplomatică la Haga, unde este succesiv secretar de presă şi consilier economic, pentru a reveni la Bucureşti ca director al unui departament în Ministerul de Externe. Ca apropiat colaborator al lui Nicolae Titulescu, se va afla frecvent, între 1929 şi 1939, la Paris, la Geneva, la Bruxelles, la Praga, la Varşovia şi la Roma. Părăseşte serviciile diplomatice în 1936, o dată cu îndepărtarea lui Titulescu de la conducerea Ministerului de Externe.

Ţine cursuri de filozofie şi estetică la Universitatea din Bucureşti, unde, în 1938, este numit conferenţiar definitiv.

În 1940, la începutul războiului, la cererea lui Iuliu Maniu, pleacă la Londra pentru a fi unul din emisarii partidelor democratice care se opuneau alianţei cu Germania. La Londra colaborează strîns cu oficialităţile engleze şi americane, cu guvernul ceh din exil; o prietenie puternică îl lega de preşedintele Benes. O altă parte a activităţii sale era legată de emisiunile BBC destinate României.

Aflînd de conţinutul acordurilor dintre Stalin şi Churchill care lăsau România în zona de influenţă sovietică, revine la Bucureşti în 1946 pentru a împărtăşi soarta ţării.

Este arestat în 1949 şi condamnat pe viaţă.

În 1964 este eliberat, după 15 ani de detenţie, o dată cu ceilalţi deţinuţi politici din închisorile româneşti. Între 1964 şi 1979, anul morţii, lucrează la cîteva proiecte literare şi filozofice.

Lasă în urmă o bogată operă postumă, din care apare acum primul volum, ***Exerciţii de tăcere***.

DOMINIQUE SCHNAPPER

Naţiune democratică şi naţionalism etnic I

Dominique Schnapper este director de studii la Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales din Paris. Reproducem fragmente din studiul său în dorinţa de a clarifica unele concepte ce au intrat în discuţia naţionalism vs. europenitate, avînd în vedere că nu o dată, în cadrul polemicii găzduite de revista noastră, termenii utilizaţi nu primeau aceeaşi accepţiune din partea tuturor.

Se invocă mereu necesitatea clarificării termenilor atunci cînd se discută despre etnii, etnicitate, stat, naţiuni şi naţionalism, dar rareori se face acest lucru. În viaţa socială şi chiar în literatura ştiinţifică întîlnim foarte des cuvintele *„etnic"* şi *„naţional"*, folosite fără să se facă deosebire între ele, şi nu sînt rare reproşurile contradictorii aduse naţiunii, deoarece se ignoră că într-un caz e vorba de naţiune, iar în altul de etnie. Sociologul are datoria să explicitеze vocabularul utilizat în dezbaterile care agită viaţa socială şi să formuleze problemele, eliminînd cearta de cuvinte, cu atît mai mult cu cît acestea nu sînt numai instrumente ale discursului politic şi ştiinţific, ci chiar obiectul lor. E important să deosebim termenul de naţiune de alţi termeni cu care se confundă şi să combatem ambiguităţile politice, ideologice şi ştiinţifice ale unui cuvînt. Căci există întotdeauna o legătură între conceptele folosite şi presupoziţiile teoretice ale autorilor.

Naţionalul, între celebrare şi condamnare

Naţiunile şi naţionalismele au provocat mereu discursuri militante, la început patriotice, iar mai tîrziu denunţătoare. De la naşterea naţionalismelor, intelectualii, şi istoricii mai cu seamă, au proclamat, revendicat şi exaltat ideea naţională ca ideal politic. În 1919, puterile învingătoare s-au străduit să reclădească Europa politică pe principiul numit al naţionalităţilor, şi anume pe coincidenţa dintre etnie sau *„naţionalitate"* şi organizarea politică, coincidenţă invocată de-a lungul întregului secol al XIX-lea; se credea atunci că naţiunea este forma politică potrivită cu natura omului şi că, în virtutea acestui fapt, este destinată să impună pacea universală.

De la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial, am asistat, dimpotrivă, la numeroase denunţări ale caracterului negativ şi ale tiraniei statului-naţiune. Toate constrîngerile organizării colective, toate războaiele şi totalitarismele au fost atribuite naţiunii sau cel puţin naţionalismului (dar fără ca deosebirea dintre cele două să fie precizată). De aici înainte dezlănţuirile pasiunilor colective, conflictele şi atrocităţile secolului XX au fost puse pe seama a ceea ce e naţional. Or, din momentul în care ordinea politică este organizată pe naţiuni, războaiele şi constrîngerile vieţii colective, produse inevitabil de organizarea şi centralizarea politică, sînt naţionale. Dar asta nu înseamnă că ceea ce este naţional este ca atare responsabil de toate acestea. Am putea spune la fel că, atîta vreme cît ordinea politică a fost bazată pe principii dinastice, religioase sau imperiale, conflictele şi războaiele au fost dinastice, religioase sau imperiale. Nu putem să privim global toate formele naţiunii organizate în stat, fie ele democratice, autoritare sau totalitare, şi să le condamnăm deopotrivă **fără să ţinem seama de regimul lor politic.**

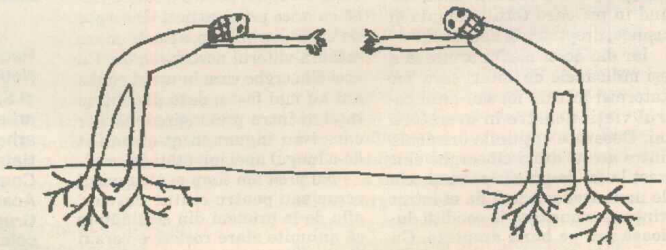

Există riscul ca orice explicitare a ideii naţionale să fie înţeleasă ca normă şi nu într-un mod analitic. Ne vom strădui să ne ferim, pe cît posibil, de discursul ideologic suscitat mereu de naţiuni şi naţionalisme. Sociologul este dator să evite atît atitudinea de celebrare, cît şi pe aceea de condamnare.

Definiţii

Nu pretind, de asemenea, că definiţiile care urmează sînt date o dată pentru totdeauna şi nici că ar fi valabile oricînd şi oriunde. Aceste definiţii se vor dovedi eventual îndreptăţite *a posteriori*, dacă analizele pe care le îngăduie vor permite o mai bună înţelegere a realităţilor istorice pe care le putem observa.

Definiţiile acestea sînt bazate pe o concepţie nominalistă, potrivit căreia conceptele sînt instrumente ale înţelegerii, iar nu realităţi concrete. Ele îi vor pune deci pe picior greşit pe gînditorii naţionalişti, care, după un mod de gîndire esenţialist, se străduiesc, dimpotrivă, să demonstreze atemporalitatea şi eternitatea *„naţiunii"* lor (adică a etniei), cu scopul de a justifica recunoaşterea ei ca naţiune politică. Naţiunile, spunea Mazzini, sînt produsul unui proiect divin. A fost întotdeauna greu pentru naţionalişti să accepte că aceleaşi populaţii se definesc, după epocile istorice, fie ca etnie, fie ca naţiune. Împotriva naţionaliştilor trebuie să amintim, în acelaşi timp, caracterul istoric al naţiunii, ca şi al oricărei forme de organizare politică şi, totodată, caracterul instrumental al conceptelor care permit analiza acestei istoricităţi.

Desemnez prin *etnii* grupurile de oameni care trăiesc cu conştiinţa faptului de a fi moştenitorii unei vieţi comune istorice şi culturale (înţeleasă adesea ca decurgînd din ascendenţa comună) şi care împărtăşesc voinţa de a o păstra. Cu alte cuvinte, *„etnia"* se defineşte prin două dimensiuni: caracterul comun al istoriei şi specificitatea culturală[1]. Grupurile etnice se deosebesc de naţiune prin faptul că nu sînt organizate politic.

Una din originile confuziei e faptul că etnia este numită adesea naţiune. Din secolul al XIII-lea şi pînă la apariţia naţiunii politice moderne, contemporanii acelor perioade desemnau prin naţiune ceea ce astăzi numim etnie. Naţiunile politice moderne au moştenit, dacă nu nişte frontiere, cel puţin sentimentul şi primele instituţii statale ale acelor *„naţiuni"* ale Evului Mediu. Dar asta nu înseamnă că ele nu constituie o realitate politică şi istorică diferită. Trebuie să deosebim naţiunile de etnii, oricare ar fi numele pe care contemporanii fiecărei epoci şi istoricii de astăzi îl dau etniilor: *„naţiuni"* înainte de Revoluţie; *„naţionalităţi"* din secolul al XIX-lea; *„protonaţionalisme"*, definite ca *„anumite variante ale sentimentului de apartenenţă colectivă care existau deja şi erau virtual susceptibile de a funcţiona, să zicem, la scară macroscopică în armonie cu statele şi naţiunile moderne"*[2]; *„matrice prepolitice de instituţii, de credinţe şi solidarităţi"*[3], sau *„subnaţiuni"*[4]. Aceste definiţii arată limpede că etniile iau forme tot atît de diverse ca şi organizarea oamenilor în societate. Dar în toate cazurile, prin opoziţie cu naţiunea, etnia are două caracteristici: este un grup de apartenenţă şi nu are în mod necesar expresie politică.

NOTE

[1]Mai trebuie oare să spunem că termenii de etnie şi de grupuri etnice nu au nimic peiorativ şi că nu sînt folosite cu înţelesul din viaţa politică, care condamnă cîteodată cu oarecare dispreţ **etniile** sau **triburile** Europei de Est?

[2]Eric J. Hobsbawm, ***Nations and nationalism since 1780. Programme, myth, reality***, Cambridge University Press, Cambridge, 1990, p. 47.

[3]E. Shils în Geertz Clifford (ed.), ***Old societies and new states. The quest for modernity in Asia and Afrika***, New York, The Free Press, 1963, pp. 21–22.

[4]W. Petersen în Glazer Nathan & Moynihan Daniel (ed.), ***Ethnicity. Theory and experience***, 1975, p. 177.

Subtitlurile aparţin redacţiei

(Continuare în numărul viitor)

Traducere de HORAŢIU PEPINE

REVISTA PRESEI

Două ipostaze ale editorialului

• Una din direcţiile mai importante ale discursului întîlnit în editorialele presei actuale este abordarea sentimentală. Editorialul de acest tip se constituie întotdeauna într-o adiţionare de variaţiuni pe tema „(nimic) nu e bine". Afirmaţiile nu sînt argumentate, nu se aduc informaţii; nu se analizează, nu se oferă soluţii şi singura contribuţie a unui astfel de articol este pur cumulativă: *„Suferim, din nou, la fel ca în cele mai mizerabile perioade ale regimului lui Ceauşescu. Nu avem căldură, nu avem apă caldă, salariile sînt mici, preţurile, inaccesibile. Nivelul de trai este prăbuşit. Sîntem lipsiţi de condiţiile elementare pentru o viaţă normală. În acelaşi timp, sîntem minţiţi prin statistici oficiale şi promisiuni guvernamentale fără acoperire, după patru ani în care actuala guvernare ar fi avut tot timpul să ne demonstreze că e în stare să aducă o schimbare în bine. A dovedit contrariul. Lipsa de soluţii a guvernului Văcăroiu este evidentă"* (Roxana Iordache în **România liberă** nr. 1.791/17 februarie 1996). Cuvîntul care încheie citatul de mai sus este unul emblematic pentru acest tip de editorial. Totul este evident, cunoscut de toată lumea. Cititorul care aşteaptă de la acest tip de articol altceva decît o atitudine – pasională întotdeauna – va fi cu siguranţă frustrat.

• La polul opus, repudiind făţiş orice accent sentimental, se află editorialul analitic. Acesta tinde – cel puţin în proiect – spre ceea ce se numeşte obiectivitate ştiinţifică. Este un lucru ştiut că nu există abordare cu adevărat obiectivă şi că însăşi ştiinţa s-a resemnat în legătură cu această problemă. În privinţa editorialelor din presa noastră, subiectivitatea reprimată ostentativ se întoarce şi parazitează în mod subtil discursul. Un exemplu îl poate oferi editorialul lui Ion Cristoiu din **Evenimentul zilei** nr. 1.110/19 februarie 1996, „Partidul Socialist şi-a găsit, în fine, programul". După cum se poate deduce din titlu, articolul se opreşte asupra evenimentului prilejuit de congresul partidului lui Mohora. Simptomatic este că pe parcursul întregului articol întîlnim consideraţiuni valorizatoare pozitive: *„Congresul extraordinar din aceste zile* ***repară cu brio*** *bîlbîielile de pînă acum (...). Raportul prezentat la congresul extraordinar* ***are avantajul*** *de a evita* ***cu deşteptăciune*** *împotmolirea în mlaştina propoziţiilor teoretice, apelînd la formula,* ***extrem de eficientă****, a delimitărilor categorice* (s.n)*"*. Editorialul ne prezintă un partid democratic: *„Prin polemica profundă angajată cu perioada anterioară lui decembrie 1989, Raportul înfăţişează un Partid Socialist doritor de a reînnoda firul mişcării socialist-democrate din România, rupt de etapa dictaturii comuniste"*. Impresia de ansamblu care răzbate din lectura editorialului este una de certă simpatie pentru Partidul Socialist. Şi aceasta nu ar fi încă atît de gravă şi producătoare de confuzie ca mişcarea din final, prin care se pune în balanţă eficienţa unor acţiuni ale PS cu inerţia ce se constată în cazul CDR. Din nefericire, editorialul analitic, cu cît se doreşte mai profesional şi mai echidistant, cu atît se îndepărtează de realităţile vremurilor cu totul speciale în care trăim. **(Cezar Paul-Bădescu)**

RADU POPA

Sfîntul nostru Gheorghe

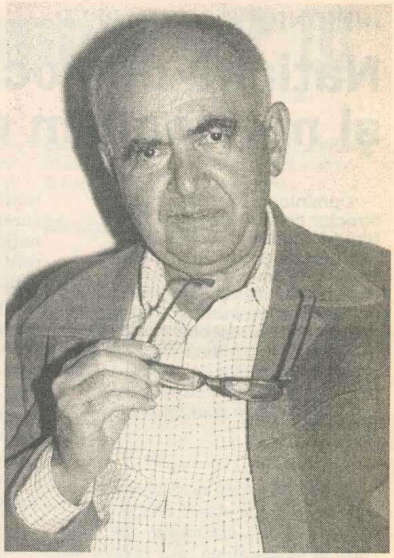

În februarie 1993 s-a stins din viaţă Radu Popa, vicepreşedinte al Comisiei Naţionale a Monumentelor, Ansamblurilor şi Siturilor Istorice. A fost şef de şcoală în arheologie, cu studii esenţiale în arhelogia medievală (zonele Ţara Haţegului şi Maramureş), şi membru al Comisiei Naţionale Arhelogice de pe lîngă Academia Română. Membru fondator al Grupului pentru Dialog Social şi colaborator al revistei *„22“*.

După cei trei ani care s-au scurs de la moartea lui Radu Popa, nu putem cîntări marea pierdere suferită de arheologia română, fie şi doar văzînd ce s-a ales de Comisia Naţională a Monumentelor, Ansamblurilor şi Siturilor Istorice. Institutul de Arheologie a fost, în parte, beneficiarul unui premiu internaţional acordat post-mortem lui Radu Popa. Nu de puţine ori, în redacţia revistei *„22“*, i-am rostit numele. Erau acele momente încordate în care aveam nevoie de judecata limpede şi tranşantă a acestui om de o fundamentală onestitate. Şi chiar depăşind acele momente, gîndul rămîne tot agăţat de Radu Popa, ca şi cum el doar ar fi fost plecat pe unul din şantierele arheologice din ţară, iar la sosirea lui am putea să-i povestim ce hotărîre am luat în lipsa lui, ca să ne reverificăm justeţea deciziei.

Articolele publicate de Radu Popa în *„22“* au fost tot atîtea intervenţii în punctele în care creştea temperatura societăţii. Iată de ce am socotit util să reamintim cititorilor noştri articolul „Sfîntul nostru Gheorghe“, publicat de Radu Popa în vara lui 1992, înainte de alegeri. Ca şi acum.

Am ajuns din nou în preajma sărbătoririi sfîntului militar al cărui nume grecesc (*o gheorghios*) echivalează cu neo-latinul *agricultor* sau cu mai neaoşul *ţăran*, „talpa ţării“, cum se spunea pe vremuri, cu înţelesuri multiple, din care n-am reţinut niciodată vreun accent peiorativ. Pentru orăşeanul şi mai ales bucureştenul prins în ultimii doi ani de amestecăturile aşa-zisei „perioade de tranziţie“, cum le place unora să numească neo-comunismul post-totalitar, contactul cît mai frecvent şi mai temeinic cu lumea „gheorghilor“ îmi pare a fi datorie dar totodată izvor de încredere asupra evoluţiilor viitoare. Lucrurile nu sînt deloc simple, deoarece de-a lungul unei întregi generaţii s-a creat o uriaşă pătură ambivalentă, intermediară între oraş şi sat, iar mentalităţile, informaţiile şi opţiunile momentului istoric în care am ajuns se scurg spre sate mai ales prin intermediul ei. Zbuciumată de încercările de reînnodare a firului firesc rupt cu brutalitate şi duşmănie în urmă cu aproape cinci decenii, lumea satelor este cu multă îndîrjire izolată de informaţii corecte şi adevăruri, ascunzîndu-i-se meşteşugit stările actuale şi perspectivele reale. Preţuri incredibile fixate pentru lucrările agricole mecanizate, lipsa de sprijin din partea celor care continuă să ţină frîiele în mînă şi descurajarea sistematică a iniţiativelor adevăraţilor truditori din deceniile trecute fac parte din arsenalul oprimării sfîntului nostru reprodus în milioane de exemplare. Desigur, cu speranţa voalată că el nu se va trezi nici de această dată şi că va accepta docil să continue urcuşul Golgotei în cei patru ani următori. Pînă cînd toate pistoalele şi ciomegele mai-marilor şi activiştilor rurali se vor fi preschimbat în teancuri de bani şi titluri de proprietate.

Mi-au venit toate acestea şi multe altele în gînd pe malul Mureşului, unde bătrîni din sat m-au ajutat la reconstituirea etapelor în care a fost distrus, pînă la transformare în ruină, un castel a cărui vîrstă rămîne încă incertă. Dincolo de rîu se profilau clădirile sumbre ale închisorii de la Aiud, iar în jurul nostru roiau copiii unei şcoli ajutătoare, tablou dramatic al performanţelor unei epoci pe care foarte mulţi au fost siliţi, sau le-a plăcut, „cu îndreptăţită mîndrie“, să o numească „epoca...“ – vă mai amintiţi!?

Erau deci reunite toate elementele pentru a pune în cumpănă cele care s-au petrecut de-a lungul unei vieţi de om, cele care ne marchează azi viaţa şi cele care ne aşteaptă în viitor. De la ziduri şi bolţi năruite şi de la împrejurările instalării cizmei comuniste asupra satului, declanşînd, printre altele, ruinarea treptată a monumentului istoric transformat în sediu al colhozului local, discuţia a alunecat inerent spre pămînt. Sfîntul pămînt roditor de pe terasele Mureşului mijlociu! „Uite acolo, în margine, a fost locul meu cu care a fost proprietărit moşu“, zice unul dintre Gheorghe care se zbate de cîteva luni pentru recuperarea drepturilor sale, în vreme ce lotul care i-a fost deocamdată atribuit stă înţelenit, deoarece tractoriştii fie n-au motorină, fie lucrează în folosul „oamenilor zilei“ cu vechi state de serviciu în anii-lumină. Iar Gheorghe n-are vite de jug şi nici putere de a o lua de la capăt. Înţelege prea bine şi el că nu se mai poate lucra pămîntul ca pe vremea regelui Ferdinand şi aşteaptă descumpănit, cu vagă speranţă, reaşezarea lucrurilor.

Alt Gheorghe îmi relatează pe larg despre agro-furturile din ultimii doi ani, pare să-l domine mai degrabă sentimentul justiţiar decît realizarea intereselor proprii. S-a instalat de fapt o cursă contracronometru pentru pricopsirea cu orice preţ, acum sau niciodată, călcînd în picioare totul, omenia şi ruşinea, dreptatea şi adevărul.

Iar din acest mediu urmează a ieşi milioanele de voturi care vor statornici într-un fel sau altul cadrul vieţii noastre în următorii ani. Deoarece opţiunile oricăruia dintre aceşti dragi Gheorghe sînt exact la fel de puternice ca şi cele ale unui academician, fie el intrat printre „nemuritori“ în condiţii dubioase sau pe bună dreptate. Cu rezerva ca observatorii locali de orientări diverse să asigure ca vrerile şi interesele electoratului rural să nu fie batjocorite de unul sau altul dintre influenţii zilei.

Nu pot uita cele povestite în urmă cu mulţi ani de un mare învăţat pe care-l stimez din adîncul raţiunii şi inimii, furat în tinereţe de elanurile unor idealuri democratice batjocorite ulterior de stăpînirea ticăloasă. În noiembrie 1946 fusese aşezat în fruntea unei circumscripţii rurale electorale, înconjurat de oameni care mult mai mult decît Domnia Sa cunoşteau de dinainte scenariul acestor „alegeri“. A ajuns astfel să accepte inversarea procentelor, declarîndu-i cîştigători pe comuniştii cu peste 80%. „N-am să uit niciodată – mi-a mărturisit în urmă cu mulţi ani – privirile aţintite asupra mea ale oamenilor strînşi în faţa primăriei, seara, tîrziu, cînd am ieşit în prag şi am anunţat rezultatul alegerilor...“

Cred că înţeleg foarte bine sentimentele care l-au urmărit şi poate l-au persecutat de-a lungul anilor, o dată cu extinderea şi adîncirea leprei deasupra societăţii noastre. În 24 sau 25 decembrie, acum mai bine de doi ani, i-am telefonat pentru a-i ura sărbători fericite şi pentru a-l ruga, în entuziasmul acelor ceasuri, ca măcar acum cînd o poate face fără nici un risc pentru piedestalul Domniei Sale, care oricum a devenit indestructibil, să spună adevărul în folosul nostru al tuturora şi al generaţiilor viitoare. Mi-a răspuns cu voce obosită şi ezitantă că nu crede a mai putea folosi cuiva aceasta. Eu cred dimpotrivă şi de aceea îndrăznesc evocarea acestui episod care, oricît de incomod, nu poate decît folosi năzuinţelor spre restabilirea adevărului şi cinstei în această ţară. Deoarece milioanele de Gheorghe ai noştri, înşelaţi, minţiţi şi oprimaţi în continuare de Puterea căţărată în urmă cu doi ani în fruntea bucatelor, au dreptul şi chiar datoria de a-şi spune cuvîntul într-o ţară purtată mai ales pe umerii lor.

Sînt convins de faptul că viitorul nostru, ritmul în care vom scăpa de sechelele unui trecut aberant şi de coşmar, depinde de trezirea milioanelor de sfinţi Gheorghe şi de crearea condiţiilor necesare pentru ca ei, cei de la „talpa ţării“, să-şi poată spune cuvîntul în deplină cunoaştere a stărilor actuale, să-şi poată apăra drepturile şi interesele care sînt similare sau chiar identice cu interesele noastre. Nimic nu poate părea excesiv în raport cu aceste drepturi şi interese pe deplin justificate. Săptămînile efervescente care urmează trebuie folosite, de către toţi cei de bună-credinţă, pentru a sta de vorbă cu orice prilej cu acei Gheorghe de care depinde în atît de mare măsură viitorul nostru comun. Cu acei Gheorghe care în urmă cu doi ani au mai fost o dată păcăliţi şi înşelaţi întru prelungirea stărilor care i-au îngenuchiat şi umilit de-a lungul unei jumătăţi de secol.

Nu prea am timp pentru micul ecran sau pentru cititul ziarelor, aflu de la prieteni din străinătate că anumite ziare roşietice-verzui îmi acordă atenţie, ceea ce pînă la un punct mă măguleşte, dar mă obligă totodată să caut numere mai vechi pentru a afla prin ce m-am învrednicit de atîta cinste. Am surprins totuşi, zilele trecute, un episod televizat în care zîmbăreţul nostru preşedinte, într-o hală de uzină braşoveană, printre feţe nu din cale-afară de entuziaste, declara sentenţios că „avem încredere în clasa noastră muncitoare“. M-a trecut un fior de-a lungul spinării, deoarece acest fel de „încredere“ prea seamănă cu încrederea cu care Partidul trimitea pe vremuri anumiţi „muncitori“ la sate pentru deposedarea, frîngerea şi înrobirea sfinţilor noştri Gheorghe. Aştept cu interes viitoarele vizite „de lucru“ de la sate, pentru a afla de la Domnia Sa că are încredere şi în harnica noastră ţărănime muncitoare, săracă sau cel mult mijlocaşă, cu ogoarele ei încă „înfrăţite“. Dar sper şi în reacţii sănătoase pe măsura bunului-simţ al celor foarte mulţi pe care i-am cunoscut des în drumurile mele prin ţară.

Din numerele viitoare

- *Interviul săptămînii: **Ion Caramitru, Victor Ciorbea, Alfred Moses, Anton Vătăşescu, Ilie Năstase***
- *GDS faţă în faţă cu **Emil Constantinescu***
- *Octavian Paler îi răspunde lui **Fey Laszlo***
- *Mihai Korne: „Reorientarea bugetului după alegeri“*
- *Erwin Kessler: „Ordine şi disciplină“*
- *Adrian Marino: Cultură oficială (IV)*
- *Pomogáts Béla: Dialog intelectual româno-ungar*
- *S. Damian: Falsul mit al lui Terminator*
- *Inamovibilitatea judecătorilor (anchetă)*
- *Dorel Şandor: Măsuri pentru demantelarea comunismului totalitar (IV)*
- *Adrian Mihalache: Suprafeţele lumii*
- *Hari Kuller: „Purim – hamanism şi humanism“; „Mit, cultură, societate“*
- *Háller István: Religia – o prioritate în şcoală*
- *V. Rizescu despre cartea **Irinei Livezeanu** „Politica culturală în România Mare“. Fragment din cartea **Irinei Livezeanu** (Consensul naţionalist)*
- *Masă rotundă prilejuită de lansarea cărţii „Gnozele dualiste ale Renaşterii“ de **I.P. Culianu** (au participat: **H.-R. Patapievici, Sorin Antohi, Andrei Oişteanu, Valentin Nicolau**)*
- *Radu Negrescu Şuţu: „A fi sau a nu fi român“*
- *Recenzia cărţii „Economie şi prosperitate“ de **J.D. Gwartney** şi **R.L. Stroup** realizată de **Dan Cristian Comănescu***
- *Andrei Cornea, Radu Coşarcă, Mihai Şora şi Teodor Baconsky într-o emisiune la Tele 7abc despre religia în şcoli*
- *Dominique Schnapper: „Naţiune democratică şi naţionalism etnic (II)“*
- *Virginia Marsh: „România constrînsă la o economie nemiloasă“*
- *Kenneth Murphy: recenzie la cartea „Plicul negru“ de Norman Manea*

ADRIAN MARINO

Cultura oficială III

(Urmare din numărul trecut)

Mică tipologie culturală oficială

Evident, ochiul şi spiritul critic percep şi unele nuanţe stilistice. Ele sînt foarte vizibile în vîrful ierarhiei oficiale şi aproape inexistente la bază, unde omogenizarea este aproape totală. Reţinem deci şi cîteva portrete tipice din această zonă. Sînt unele din „caracterele" epocii postdecembriste. Teofrast şi La Bruyère nici n-au bănuit pe cine anticipă. Subliniem în acelaşi timp că orice „asemănare" cu un personaj sau altul în viaţă este cu totul întîmplătoare şi... regretabilă.

Tipul nr. unu aparţine, să spunem, înaltei ierarhii bancare. Este afectat, superior, distant, condescendent şi iremediabil sclifosit. Agasat, mai ales, că trebuie să dea explicaţii unor profani, de regulă jurnalişti, în faţa cărora este nevoit să se justifice. O corvoadă tot mai greu de suportat. Face mari şi vizibile eforturi, din vîrful buzelor, cu o voce subţire, piţigăiată, vădit plictisită că trebuie să se adapteze la nivelul, foarte coborît, de înţelegere al profanilor. Este doar un tehnocrat de cea mai înaltă calificare. Nu stă de vorbă decît cu reprezentanţi ai *FMI*, pe care încearcă, etern fără succes, să-i „tapeze", prezentîndu-le, invariabil, situaţii financiare false, dar care nu mai mistifică, de mult, pe nimeni.

Tipul nr. doi este şi el un tehnocrat, din domeniul însă al ştiinţelor sociale. Uneori provine (dar deloc obligatoriu) din grupul *Un viitor pentru România*. Stilul său este la fel de suficient, definitiv, categoric, împănat doar cu citate savante (sau mai puţin savante), totdeauna însă cu multe trimiteri şi date statistice. Demonstraţia se vrea impecabil „ştiinţifică". Este viu preocupat de viitorul României în tranziţie. Format de catedrele de marxism-leninism, care acum se numesc, în terminologie postmodernă, de „politologie", el ştie că referinţele americane fac, după 1989, cea mai bună impresie. Operaţia cosmetică este doar de ochii lumii, deoarece schema de bază rămîne tot cea veche, dogmatică, marxistă. Ceea ce se vede cu ochiul liber şi prin faptul că ideile şi obiecţiile opoziţiei sînt tratate totdeauna cu aroganţă, suficienţă, ironie şi agresivitate abia disimulată. Mimează totuşi obiectivitatea (falsă), dar nu reuşeşte niciodată să-şi disimuleze zelul propagandistic (real). Aceste ticuri sînt reţinute uneori şi de opinia critică a presei.

Tipul nr. trei este expresia perimată, agresivă şi sumbră a ideologului oficial, care a pierdut definitiv poziţia dominantă şi acum este nevoit să se apere, în condiţii inconfortabile, la care nu este, în mod vădit, adaptat. Şi atunci el revine, indignat la culme, la procedeul şi stilul tradiţional al demascării, ameninţării şi chemării drastice la ordine. Cînd cere „dreptul la replică", de pildă la TV, în legătură cu obiecţiile unui critic, doar că nu pune pistolul pe masă şi nu dă telefon la *Secu*: *„Umflaţi-l"*. Are gestul reflex al represiunii violente, instinctive, ripostei zdrobitoare, impulsul şi voluptatea ultimului cuvînt definitiv. Este dogma invincibilă, în stare pură, „stafia" marxist-leninistă, roasă de molii, care încă mai are iluzia că circulă în Europa (mai ales de Est). Un Frankenstein dezafectat şi plin de fişe din „clasicii", inclusiv leniniştii-stalinişti, ai adolescenţei sale. Are dosare întregi despre fiecare adversar cu care polemizează sau va polemiza. Inclusiv xeroxuri, citate şi scrisori compromiţătoare. Vocaţia sa secretă: şef de cadre ideologice, în cea mai deplină conspirativitate.

Tipul nr. patru este, de fapt, cel mai amuzant şi simpatic, în felul său, dintre toţi. Amestecul de bonomie, jovialitate uşor cabotină şi semi-şmecherească propagandistică, bine rodată, îl caracterizează. Simulează cu gesturi largi, corpolente, dezinvoltura, dialogul liber, echidistanţa şi pluralismul opiniilor. Convingerile (sau, mai bine spus, dresajul ideologic), plus o mare suplеţe adaptabilă, îi dau o abilitate deosebită de a fi mereu insidios, nu însă şi strident, totdeauna „cu guvernul", dar niciodată violent „cu opoziţia". Cînd este strîns totuşi cu uşa – ceea ce i se întîmplă uneori cînd organizează, simbolic vorbind, „serate muzicale" –, are o soluţie infailibilă: *„Să facem puţină muzică"*. Deci... eterna *„Muzica, Muzica"* (I.L. Caragiale). În felul acesta, Bach salvează guvernul Văcăroiu. Ideile acute şi polemicile politice se pierd în eter sau îşi rotunjesc asperităţile, pe un fundal de Haendel. Opoziţia este condusă spre uşă în tempo de menuet sau de gavotă. Spectacolul tipic al arlechinadei actuale. Pentru cine ştie să-l guste, el are savoarea sa. Sîntem în ţara unde totul se transformă, pînă la urmă, în farsă, cel mult în *opera buffa*. Cine şi-ar fi imaginat vreodată că Brigitte Bardot va polemiza episto-

Din episoadele trecute: • Cultura oficială se sprijină, ca înainte de '89, pe centralizarea bugetară şi este considerată o „proprietate de stat" • Ea este condusă de instituţii riguros centralizate şi orice concurenţă a întreprinderilor culturale particulare este percepută ca o aberaţie inacceptabilă • Preşedinţia este, ca în trecut, instanţa culturală supremă, factorul definitiv de decizie (exemplu: cazul „Oedipe") • Produs tipic al „noii clase", activistul cultural se consideră singurul reprezentant şi apărător al culturii române • Acest nou „ciocoi roşu", abuziv şi corupt, conformist şi mediocru, continuă să fie favorizatul Academiei, al emisiunilor culturale TV, al premiilor şi publicaţiilor oficiale • Ierarhiile oficiale neagă în mod radical totalitatea valorilor autentice •

lar cu... nu mai puţin celebrul primar... Funar? Ei bine, chiar şi această polemică, mai mult decît suprarealistă, a fost posibilă. Dar există un precedent şi mai ilustru: mesajul lui Salvador Dali către Nicolae Ceauşescu. Istoria contemporană sau despre *paranoia* în acţiune...

Tipul nr. cinci poate fi întîlnit prin unele servicii culturale ale ambasadelor, la UNESCO, în bibliotecile din străinătate etc. Nu se poate spune că este lipsit, în toate cazurile, de orice legătură cu literatura, cu valorile culturale, în general. Dar, superficial şi exterior, el simulează mai totdeauna o competenţă absentă. Frecîndu-se în mediile culturale semi-internaţionale, devine snob, superior, suficient şi fals-protocolar. Este servil cînd ia un interviu unei personalităţi străine de mîna a treia. Rămîne, mai ales, viu preocupat de cultivarea relaţiilor sale strict oficiale, participant decorativ şi inexpresiv la tot felul de vizite şi delegaţii, colocvii, congrese. Micul său lustru diplomatic nu-i poate totuşi asigura cunoaşterea nici măcar a unei limbi străine de circulaţie internaţională. Este, în schimb, un bun cunoscător al protocolului şi al ceremonialului. Este, de fapt, un *maître de plaisir* al culturii oficiale, un fel de Jean Poiret în *La Cage aux folles*, dar fără umorul acestuia.

Tipul nr. şase este, de fapt, cel mai periculos. Este, în mod vădit, adaptat. Are o inteligenţă vie, o cultură solidă, o bună cunoaştere a mecanismelor sociale şi politice. Este, în general, un om de bună-credinţă, dar care a acceptat, în mod conştient, să joace rolul de alibi al unui sistem pe care îl ştie nedrept, corupt, ineficient şi fără viitor. Este, în mod evident, un om de stînga, dar care a acceptat să fie folosit de o dreaptă pe care o detestă. Este, în mod vădit, un om cu coloană vertebrală, dar care a acceptat să se încovoaie. Este, în mod evident, un om cu demnitate, dar care a acceptat să fie umilit. Este, în mod vădit, un om cu caracter, dar care a acceptat să-şi trădeze principiile. Este, în mod evident, un om cu conştiinţă, dar care a acceptat să-şi vîndă conştiinţa. Este, în mod vădit, un om cu onoare, dar care a acceptat să-şi piardă onoarea. Este, în mod evident, un om cu curaj, dar care a acceptat să fie laş. Este, în mod vădit, un om cu inteligenţă, dar care a acceptat să fie prost. Este, în mod evident, un om cu cultură, dar care a acceptat să fie ignorant. Este, în mod vădit, un om cu talent, dar care a acceptat să fie mediocru. Este, în mod evident, un om cu geniu, dar care a acceptat să fie nimic. Este, în mod vădit, un om cu viaţă, dar care a acceptat să fie mort. Este, în mod evident, un om cu moarte, dar care a acceptat să fie viu. Este, în mod vădit, un om cu nimic, dar care a acceptat să fie totul. Este, în mod evident, un om cu totul, dar care a acceptat să fie nimic

PREMIILE UNITER PENTRU STAGIUNEA 1994–1995

Valeria Seciu

PREMIILE ACORDATE DE SENATUL UNITER

PREMIUL DE EXCELENŢĂ
Gheorghe Dinică

PREMIUL PENTRU ÎNTREAGA ACTIVITATE
actriţă: Ileana Predescu
actor: Petre Gheorghiu
regie: Ion Cojar
scenografie: Lucu Andreescu

Florin Mircea

critică teatrală: Nicolae Carandino

PREMIUL PENTRU CEA MAI BUNĂ PIESĂ ROMÂNEASCĂ A ANULUI 1995 – acordat de FUNDAŢIA PRINCIPESA MARGARETA
Repetabila scenă a balconului, de Dumitru Solomon

PREMII ACORDATE ÎN SEARA GALEI DE CĂTRE JURIU

PREMIUL PENTRU CEL MAI BUN SPECTACOL
Orfanul Zhao, de Ji Junxiang, regia Alexandru Dabija, Teatrul Tineretului Piatra Neamţ

PREMIUL PENTRU CEL MAI BUN REGIZOR
Alexandru Darie pentru spectacolul **Trei surori**, de A.P. Cehov, Teatrul Bulandra

Alexandru Darie

PREMIUL PENTRU CEL MAI BUN SCENOGRAF
Irina Solomon şi Dragoş Buhagiar pentru scenografia spectacolelor **Orfanul Zhao**, de Ji Junxiang, regia Alexandru Dabija, la Teatrul Tineretului din Piatra Neamţ şi **Roberto Zucco** de B. M. Koltes, regia Felix Alexa, la Teatrul Naţional Bucureşti

PREMIUL PENTRU CEA MAI BUNĂ ACTRIŢĂ
Valeria Seciu pentru rolul Mama din spectacolul **Pelicanul**, de A. Strindberg, regia Cătălina Buzoianu, la Teatrul Levant

PREMIUL PENTRU CEL MAI BUN ACTOR
Florin Mircea pentru rolurile Kaloşin şi Anciughin din spectacolul **Anecdote provinciale,** de A. Vampilov, regia Ion Sapdaru, la Teatrul Naţional Vasile Alecsandri Iaşi

PREMIUL PENTRU CEL MAI BUN CRITIC TEATRAL
Irina Coroiu

PREMIUL PENTRU DEBUT
Vlad Zamfirescu pentru rolul Frederik din spectacolul **Pelicanul**, de A. Strindberg, regia Cătălina Buzoianu, la Teatrul Levant

PREMIUL PENTRU TEATRU TV
Don Carlos, de Fr. Schiller, regia Eugen Todoran

PREMIUL PENTRU TEATRU RADIOFONIC
Adam şi Eva, de Liviu Rebreanu, regia Leonard Popovici

Dumitru Solomon

PREMIUL MECENA
Marian Popa, director The Document Company – XEROX

DIPLOMA PENTRU PRODUCŢIILE ŞCOLILOR DE TEATRU
Catedra de actorie ATF pentru spectacolele **Hatmanul Baltag** (regia Sanda Manu) şi **Jacques sau Supunerea** (regia Gelu Colgeag)

Irina Coroiu

PREMIUL INTERFERENŢE ALE FUNDAŢIEI CULTURALE ROMÂNE
Ion Caramitru

PREMIUL ALTERNATIVE acordat de FUNDAŢIA ALTERNATIVE
Horaţiu Mihaiu pentru regia spectacolului **17 acte cu Piet Mondrian**, Teatrul Naţional Cluj

Ileana Predescu alături de Ion Caramitru în spectacolul „Leonce şi Lena" de Büchner, regia Liviu Ciulei, la Teatrul Bulandra (1971)

TEATRUL BULANDRA – TEATRUL ROMÂNO-AMERICAN

Copilul îngropat

de Sam Shepard
regia Cătălina Buzoianu

Treptat, spaţiul de joc e invadat de o pîclă groasă asemeni aburului de legendă ce acaparează subiectul contemporan. Ritualul s-a săvîrşit: o dată cu moartea simbolică a Regelui Porumb, spiritul său a şi renăscut într-un nou vlăstar. Alături de patul-catafalc pe care zace tatăl-bunic, pe tronul închipuit dintr-un cărucior cu rotile, fiul-nepot îşi asumă prerogativele de urmaş-moştenitor, încununat cu aceeaşi coroană de pănuşi. Finalul reprezentaţiei este marcat de scena în care tînărul, reîntors acasă după un număr de ani, are revelaţia unei virtuale călătorii în timp, regăsindu-şi strămoşii pe care nu i-a cunoscut, dar ale căror trăsături, vrînd-nevrînd, le duce mai departe. Mihai Bisericanu trăieşte clipa preluării de către Vince a ştafetei genetice într-o concentrare paroxistică maximă, după ce irumpsese plin de frenezie juvenilă în atmosfera fetidă a căminului părintesc, unde nu e recunoscut. O stranie amnezie globală, în contrast cu starea de jubilaţie rememorativă a eroului, evocată de partenera sa de escapadă sentimental-automobilistică – Shelley, căreia Diana Dumbravă îi conferă o stenică vibraţie afectivă: la început frivol-superficială, brusc timorat-refractară, apoi generos-jovială, cooperantă, pentru că în mod neaşteptat descoperă că se simte, la rîndu-i, în propriul mediu familial.

Magnetismul acestei matrici generice se exercită cu forţă şi asupra Părintelui Dewis, „gimnastul" George Ivaşcu, intrus absolut, cum ar vrea să pară, în ciuda unei relaţii destul de intime cu enoriaşa preacuvioasă. Ştiut fiind că psihanaliza, Biblia americanului, identifică sentimentul religios cu cel de vinovăţie al învinşilor sexual! Exact ceea ce nu vrea şi nici nu este soţia-mamă-bunică, Halie, pe care Mariana Mihuţ o înfăţişează ca o natură prin excelenţă vitală (cu tot doliul vestimentar), energică, volubilă, feminină. Instituţia maternităţii însăşi, oferind şi pretinzînd tandreţe, protecţie, cu o voluptuoasă eleganţă, electrizînd la fiecare apariţie şi chiar şi atunci cînd îşi rosteşte replicile dintr-un obscur plan doi ori se roteşte tinereşte, cu umbrela deschisă, abandonîndu-se ploii fertile de o intensitate de-a dreptul palpabilă. Patetica instinctualitate a acestei zămislitoare de viaţă perpetuă o pune în opoziţie cu soţul-tată-bunic, a cărui raţionalitate se presupune că s-a denaturat o dată cu pierderea potenţei virile, cu diminuarea autorităţii paterne.

În această titanomahie cazanieră, demarată în registru realist şi transfigurată suprarealist, Victor Rebengiuc deţine rolul ingrat al capului de familie, Dodge, care, în aşteptarea morţii, îşi supraconştientizează culpele, aducînd acuze grave şi celorlalţi. Un delir fabulatoriu, în care personajul se complace, disimulîndu-şi cu egală ironie şi senilitatea, şi luciditatea. Căci cu luciditate relatează povestea macabră a incestului soţiei sale cu fiul cel mare şi pruncuciderea înerentă. Şi tot cu luciditate debitează ca în transă, dar cu scrupul de bun gospodar, discursul testamentar.

Simptome ale complexului oedipian mereu actualizat manifestă nu doar nepotul-fiu-rătăcitor, ci şi ceilalţi băieţi. Pedepsit pentru orgoliul de a se fi apropiat de puterea supremă, şchiop precum Hefaistos care-şi apăra mama înfruntîndu-l pe Zeus, Bradley al lui Zoltan, Octavian Butuc face figură de damnat recalcitrant, cu piciorul său de lemn roşu. Prezentat de Claudiu Stănescu în cea mai elaborată compoziţie a sa, Tilden e fiul asupra căruia planează păcatul originar: un ins dezorientat, reîntors alături de ai săi după o nebuloasă tentativă de emancipare din vremea cînd „încă nu se făcuse mare". Recăderea sa în copilărie echivalează de fapt cu alunecarea în subconştient, regresie inevitabilă a oricărei evoluţii, sensul măririi şi decăderii, al naşterii şi morţii, dar şi al renaşterii implacabile.

Un traseu existenţial jalonat de repere ale mitologiei greceşti şi aztece, încastrată într-un conflict universal cu rădăcini în dramaturgia lui O'Neill şi Albee, rodat pe lungul drum al unui precar echilibru. O veritabilă investigaţie de antropologie teatrală pe care Cătălina Buzoianu o oficiază, secondată de scenograful Mihai Mădescu şi coregraful Florin Fieroiu, decantîndu-i semnificaţiile cu inepuizabila sa subtilitate imaginativă. Pe măsura operei lui Sam Shepard, acest cowboy al cinematografului şi literaturii americane ce bîntuie preeria sufletului omenesc cu dezinvoltura unui James George Frazer în căutarea *Crengii de aur*. Ajungînd şi în România, acum, pentru a doua oară. Teatrul româno-american i-a jucat în original piesa *Fool for Love* în viziunea lui Adrian Pintea, o montare cofraternă – evident – dacă ar fi să se ia în consideraţie fie doar paradoxala pregnanţă a evanescenţei jazz-istice, specifică artistului Sam Shepard.

IRINA COROIU

CRONICĂ DE CARTE

Din respect pentru plăcere II

AL. PALEOLOGU, ŞTELIAN TĂNASE, „Sfidarea memoriei (convorbiri, aprilie 1988–octombrie 1989)", Editura DU Style, 1996, 286 pagini

Excesul moderaţiei naşte monştri

După cum există oameni pe buzele cărora obscenităţile cele mai crunte sună jucăuş, infantil şi sclipitor, moraliştii hedonişti, năruiţi cu spectacol la cinism ludic şi relativism în cele istorice şi morale, au darul de a debita prăpăstii fără să scandalizeze. Şochează pe moment, te bosumflă în primă instanţă, dar şarmul lor cvasi-inocent şi **adevărul de ultimă instanţă** te dezumflă, provocîndu-ţi surîsul. Rămîi cel mult contrariat şi mefient, dar nu te poţi supăra şi vitupera împotriva lor.

Aşa e cazul cu Al. Paleologu. Unele afirmaţii ale sale – mai precis: consecinţele lor ultime – mai că m-au făcut să cred că excesul moderaţiei naşte monştri.

Ludic, permeabil, flotant, multicolor şi elastic, punctul său existenţial de vedere aliază pragmatismul saxon cu dibăcia pehlivanului levantin şi ipocrizia salonardă franceză. El surpă temeiurile oricărei monovalenţe, urăşte incasantul, adoră ductilitatea şi maleabilul, pe scurt: acordă relativului... caracter absolut.

Afirmaţie odioasă: *„Intransigenţa nu e o calitate niciodată"*. Ca şi glosarea ei: *„Intransigenţa, în situaţii relative, indecelabile, am condamnat-o totdeauna ca fiind o falsă virtute, o impostură sau un alibi, o substituire, în lipsa altor calităţi umane, în lipsa inteligenţei şi în lipsa perceperii, comprehesiunii realului şi validului"*. Dar după ce-o condamni şi după ce te întristează, îi poţi nega valabilitatea?

Sau: *„Se vorbeşte foarte mult şi întotdeauna cu o conotaţie exclusiv negativă de oportunism. Evident, e flagrant şi ridicul sau dezgustător oportunismul acesta al interesului personal. Dar tot atît de ridicul şi stupid e să fii inoportun. Nu condamn oportunismul, depinde care este calitatea, finalitatea lui (...) mă gîndesc la cazul Vianu (...) Mulţi au jucat roluri duble, benefice în ultimă instanţă"*. Ce perspectivă oribilă de spălare a conştiinţelor ambigue, teleghidate sau de-a dreptul murdare, deschide această afirmaţie, graţie căreia Miron Radu Paraschivescu, să zicem, „iese-n cîştig" faţă de V. Voiculescu, precum Victor Eftimiu faţă de Blaga etc. Tot mergînd aşa pe firul apei, urmează ca Dumitru Popescu, D.R. Popescu, Radu Beligan, Alexandru Balaci, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Valeriu Râpeanu ş.a.m.d. să apară ca adevăraţii martiri ai anilor trecuţi, faţă de care... inoportunii gen Daniel Turcea, Virgil Mazilescu, Dorin Tudoran, Vasile Vlad şi cîţi alţii fac figură de *„piedici în cale normalităţii"*! Iar adevăratul apărător al Uniunii Scriitorilor va deveni, prin urmare, generalul Achim, nu? (Mihai Pelin nu-i departe de a afirma ferm aşa ceva.) În definitiv, nu o dată am auzit/citit în ultimii ani că eroii României au fost securiştii, restul poporului fiind un uriaş moft inconştient, idiot, mîncău, barbar şi leneş!

În sfîrşit, dacă poţi accepta, forţat de exemplele lui Al. Paleologu, că *„intransigenţa nu e o calitate"*, asta nu înseamnă automat că e un viciu. Poate că o pacoste: şi pentru cel care o practică, şi pentru ceilalţi. Poftim: să punem faţă-n faţă cazurile de mare oportunism citate de Al Palelogu (Ralea, Mihail Jora, Stoilov, Al. Rosetti) cu cazul Magda Tzicu (p. 234), cea care, acceptînd de frică să semneze pactul cu Securitatea, a venit acasă şi s-a sinucis îngrozită de ce făcuse. Oricît ţi-ar şopti, cinic şi pragmatic, luciditatea că preferabilă e soluţia celor dintîi, respectul total nu-l poţi dărui decît celei din urmă. Or, aici, verdictul lui Al. Paleologu sună urît, indecent de urît: *„Sper că Dumnezeu e clement cu astfel de sinucigaşi"*...

„Sincer, dar idiot"

Destulă inconştienţă defineşte şi circumstanţele colaborării lui Al. Paleologu cu Securitatea. Sigur, închisoarea de la 1963 nu mai era cea de la 1950; nu se mai extermina: se macula şi se racola. *„Perioada era de deschidere – citeam* Contemporanul, *vedeam articolele lui Baconsky, apăreau numele lui Ion Barbu, Blaga, Valéry, Beckett, era o deschidere în sensul dorit de mine. Mi-am spus că nu mai e cazul să păstrăm poziţiile vechi şi că, dacă ni se întinde o mînă, trebuie să o luăm. Se vorbea mereu că ne dă drumul, deci mi s-a părut că e bine să accept"* (!!! aici, logica nu ne ajută să-nţelegem). În plus – chestie tipică – pe Al. Paleologu nu l-au convins palmele, ci amabilitatea: *„Eu am acest defect – şi asta explică în bună măsură şi căderea în pactul cu diavolul – la obrăznicie şi brutalitate am o reacţie dură şi nu mă intimidează brutalitatea, nici obrăznicia. Dar politeţea mă cîştigă. Politeţea, curtoazia, înţelegerea reprezintă un plan periculos"*.

Ce avea să se întîmple în numele acestei politeţi? *„La un moment dat sînt chemat de ofiţerul politic şi, într-o încăpere unde erau doi domni, unul mai în vîrstă, care era adjunctul şi unul mai tînăr care era şeful"* este pus la curent cu **Declaraţia din aprilie** 1964, cu *„problemele din CAER, conflictul sovieto-chinez, poziţia noastră de independenţă şi deschidere. Şi mi-au cerut să comunic astea printre deţinuţii mai serioşi în care aveam mai multă încredere. Mi s-a cerut de asemenea să scriu pentru* Glasul Patriei *două articole demascatoare, hotărîte. Mi-au propus de asemenea să fiu preşedintele Clubului penitenciarului. Am acceptat. (...) Am ales să scriu un articol împotriva lui Mihai Fărcăşanu, cu care fusesem prieten şi altul împotriva lui Cioran. Cele două articole le-am scris cu o plăcere enormă, cu senzaţia că-mi reiau meseria. Erau foarte violente şi brutale. Puţin apoi mi s-a dat şi drumul. Dumnezeu m-a iubit şi m-a protejat şi a făcut ca articolele să nu apară (...) Am fost dezamăgit că n-au apărut. Am simţit-o ca pe o jignire"*.

Dezarmant prin firescul trăirii şi redării nefirescului, autorechizitoriul se doreşte adîncit cu program (*„lucrurile au fost ceva mai complexe şi de-aia vreau să mă culpabilizez mai mult"*), este desprins de aleatoriul impulsului visceral (*„se întîmplă că te prinde într-un moment de minimă rezistenţă"*) şi ataşat la sistemul convingerilor demonizate: *„Pentru că eu am ieşit din închisoare foarte procomunist. Procomunismul meu venise din colonia de muncă unde simţisem pe pielea mea cum se muncea la muncile agricole din care eu şi generaţiile care m-au precedat am tras foloase (...) totul era foarte sincer – sincer, dar idiot (...) Nu am o explicaţie. Decît că intrase în mine diavolul. Intrase în mine un soi de duh al prostiei, pentru că diavolul e mai ales un duh al prostiei"*.

„M-am comportat prost, dar omeneşte"

Să fim cinstiţi şi să recunoaştem o dată mai mult unicitatea admirabilă a confesiunii lui Al. Paleologu. Îmi dau seaama, pe măsură ce scriu acum, cît de aberantă, întristător de ridicolă e situaţia: într-o ţară în care Securitatea a însemnat tot ce... înseamnă; unde tot ce se încheagă şi tot ce se dizolvă poartă pecetea Organizaţiei; unde, vorba lui Sever Meşca, tot românul a avut relaţii FIREŞTI (?), de voie sau de nevoie, cu una sau alta dintre componentele mecanismului represiv; unde „colaboraţionismul" a înregistrat atîtea şi atîtea crime şi ticăloşii ş.a.m.d. – taman aici să fii nevoit a face un studiu de caz tocmai pe Conu' Alecu Paleologu! Păi nu-i rîsul lumii?

Ideea că noi îl mursecăm pe Paleologu în timp ce sute şi sute de scriitori, artişti, ziarişti din categoria Teofil Bălaj, Ilie Purcaru, Vasile Băran ş.cl. îşi iau zilnic doza de onorabilitate e o culme a grotescului. Şi totuşi trebuie să mergi înainte pe terenul pus gratuit la dispoziţie şi să te întrebi ce urmări concrete a avut pactul din 1964 pînă în 1990. Pentru că aici se opreşte francheţea mărturisitorului, lăsînd loc infinit speculaţiilor.

„Cu mine s-a întîmplat că am reuşit tot timpul să mă strecor în mod inteligent şi abil, să nu fac nici un rău, ba chiar să fac servicii unora avertizîndu-i. Cînd am văzut că şi Soljeniţîn a cedat – asta nu mi-a dat o scuză, un alibi, un motiv de jubilaţie, căci nu aşa se rezolvă problema, dar mi-am dat seama că m-am comportat prost dar omeneşte (...) Din cînd în cînd cîte un telefon, o întîlnire şi o poveste cînd de obicei scăpăm cu o chestie anodină. E adevărat că ei asta vor (...) În cadrul acestui pact nu a avut nimeni, nici un semen al meu, de suferit. Asta pot s-o afirm faţă de Dumnezeu, pe ideea mîntuirii sufletului meu şi asta mi se pare suficient".

Nu ştim ce va să zică *„din cînd în cînd"*, nu ştim ce va să zică o *„chestie anodină"*, nu ştim cine, cum erau şi ce voiau interlocutorii, nu vedem de ce „noi" trebuie să acceptăm că la „ei" *„nu sînt numai imbecili şi nu sînt numai canalii"*, cum spune Paleologu, în timp ce „ei" nu văd în „noi" decît nişte imbecili potenţial periculoşi şi nişte canalii trădătoare! De cotloane te mai poţi îndoi. De sinceritatea şi adevărul de esenţă al spuselor – nu!

În orice caz, la atît de multe răspunsuri date, faptul că Al. Paleologu ne lasă în penumbră cu una, două întrebări – e un preţ destul de bun pentru noi. Plătindu-l, îl însoţim cu vechea emblemă a admiraţiei fără replică: *„Chapeau!"*.

DAN C. MIHĂILESCU

Adevărul
literar şi artistic nr. 308
• Inedit: **N. Carandino**: Scrisori către **Ion Vinea**
• **Mariana Şora**: Jurnal
• Cultura şi intelectualii între criză şi globalism
• **Emil Manu**: Trei cărţi despre **Lucian Blaga**
• **Felicia Antip**: Poveştile din spatele poveştilor
• **Costache Olăreanu**: Cărămizi sau lame de ras?

POLIROM colecţia PLURAL NOUTĂŢI

Marcel Mauss, Henri Hubert
Teoria generală a magiei
Traducere: Ingrid Ilinca, Silviu Lupescu
Prefaţă: Nicu Gavriluţă

Magia, ca şi religia, este un fenomen social. Latura nepozitivă, mistică, poetică a noţiunilor de forţă, cauză, scop, substanţă ţin de vechile obiceiuri ale spiritului. Din ele s-a născut magia, iar spiritului uman îi vine greu să se despridă de ele...

comenzi la CP266, 6600, Iaşi
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111

ROBERT MATEJOVIC

Dilemele „revoluţiilor de catifea“

După şase ani de la căderea sistemului comunist în Europa Centrală şi de Est, în rîndul populaţiei acestor ţări se observă resentimente crescînde faţă de rezultatele „revoluţiilor de catifea“.

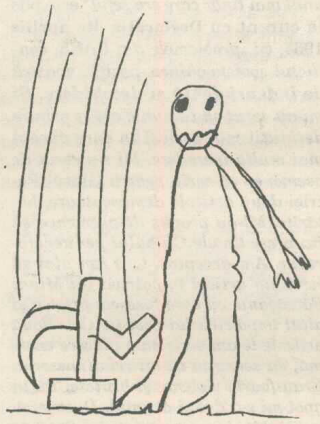

Treptat, din ce în ce mai mulţi oameni sînt convinşi că eliminarea comuniştilor dogmatici nu a fost opera revoltei populare, ci mai degrabă rezultatul presiunii economice a Occidentului pentru deschiderea de noi pieţe în această parte a Europei. Cu excepţia unor opinii ale mai multor disidenţi din Europa Centrală şi de Est în legătură cu dezastruoasa situaţie economică şi politică, marea majoritate a populaţiei nu dădea semne de nelinişte. Astăzi, o mulţime de oameni din aceste ţări nu înţeleg de ce fostul imperiu sovietic s-a destrămat peste noapte; ei nu înţeleg nici de ce liderii comunişti s-au retras de pe scena politică atît de rapid şi fără resentimente. Răspunsurile la aceste întrebări nu se cunosc încă – sau, în cel mai bun caz, ele sînt formulate foarte superficial de către foştii politicieni comunişti, actualmente reorientaţi „democratic“.

Cum percepe omul simplu căderea comunismului

În principal, oamenii au în această privinţă două opinii majore neoficiale: prima susţine că „revoluţiile de catifea“ au fost rezultatul unui acord secret între CIA şi KGB; a doua reafirmă părerea că schimbările politice din centrul şi estul Europei din 1989 şi 1990 au fost conduse de cei mai puternici şi mai bogaţi oameni din lume şi de grupurile lor de presiune, care au avut un ţel foarte bine determinat – acela de a căuta noi teritorii pentru plasarea unor afaceri uriaşe.

Fără îndoială, aceste opinii pot fi cel puţin interesante, fără să fi fost clar argumentate, dar dacă analizăm discursurile diverşilor lideri naţionalişti extremişti din ţări din centrul şi estul Europei, vom găsi similitudini între aceste discursuri şi opiniile enunţate mai sus. De exemplu, numeroasele grupări extremiste din Ucraina, Rusia, Polonia, Slovacia şi Serbia susţin ideea că actualul război din Balcani a fost generat de „noua expansiune economică germană“ către est şi sud. Ei sînt, de asemenea, convinşi că acest război reprezintă „efortul Occidentului de a distruge unitatea popoarelor slave din Europa“. Care este adevărul? Cine ştie răspunsul la întrebare?

Omul simplu din ţările central- şi est-europene poate avea următoarea percepţie asupra „revoluţiilor de catifea“: ieri eram persecutat pentru ideile mele anticomuniste, astăzi, dintr-o dată, guvernul meu comunist discută cu o opoziţie necunoscută, iar mîine am să aplaud un nou guvern şi primele alegeri democratice după cincizeci de ani de război rece. Iniţial, omul acesta nu are nici cea mai vagă idee despre ce s-a întîmplat aici. Mai tîrziu, el este şi mai derutat. El asistă la modul în care germanii îi mulţumesc lui Gorbaciov pentru rolul său esenţial în procesul de reunificare a Germaniei. În plus, mai asistă la o mulţime de contradicţii: Statele Unite, care au sprijinit odată „perestroika“ lui Gorbaciov, susţin acum dezintegrarea Uniunii Sovietice, opera lui Elţîn; slovenii şi croaţii intonează imnul naţional al Germaniei în semn de respect faţă de politica lui Genscher privind criza din Balcani, în condiţiile în care Germania a fost prima ţară din lume care a recunoscut independenţa de stat a Sloveniei şi Croaţiei. Acest om simplu nu ştie să-şi explice cum de e posibil ca Ţările Baltice şi Ucraina să mulţumească Statelor Unite pentru „garantarea“ independenţei lor de stat şi economică faţă de Rusia, nici de ce Casa Albă nu a susţinut împărţirea Cehoslovaciei sau cum se întîmplă că Occidentul nu doreşte să-şi deschidă pieţele pentru produsele mai ieftine provenite din Est.

Dezamăgiri postcomuniste

Dacă se analizează părerile populaţiei din centrul şi estul Europei privind „revoluţiile de catifea“ (cu excepţia României, unde căderea sistemului comunist a fost urmată de evenimente sîngeroase la Timişoara şi Bucureşti), se constată dezamăgirea. Aceşti oameni, care au avut întotdeauna orientări democratice, au început să creadă că schimbările politice din această regiune a Europei au fost dictate „de sus în jos“ – şi nu invers. Mai departe, ei se întreabă: la ce serveşte această revoluţie şi oare a fost pregătită societatea noastră pentru aceste schimbări?

Cu excepţia Republicii Cehe şi a Sloveniei, în ţările din centrul şi estul Europei, la putere se află foştii comunişti sau comuniştii reformaţi. Procesul de privatizare şi reformele economice sînt conduse de economişti care cunosc doar *Capitalul* lui Marx şi pentru care proprietatea de stat asupra celor mai importante întreprinderi producătoare este cel mai bun remediu pentru soluţionarea problemelor şi a crizelor economice curente. Aceşti oameni, care au fost foarte liniştiţi în primii ani postrevoluţionari, sînt foarte puternici astăzi. Prin urmare, oricine nu respinge acceptarea acestei situaţii se vede forţat să se confrunte cu majoritatea conducătoare postcomunistă, care şi-a asumat treptat întreaga putere economică şi politică. În cazul Slovaciei, de exemplu, actuala coaliţie guvernamentală creată de foştii comunişti şi naţionaliştii extremişti, şi care, în mod paradoxal, au cîştigat ultimele alegeri democratice, este în căutarea unei „terţe căi“ pentru naţiunea slovacă. Acest concept este un amestec ciudat între o piaţă cu orientări sociale şi un sistem economic justificat social prin care statul controlează pe oricine şi orice. Tendinţe similare se pot observa şi în alte ţări postcomuniste. După şase ani de la „revoluţiile de catifea“ din centrul şi estul Europei, este clar că oamenii s-au trezit din lunga excludere a lor din „lumea liberă“. Ei îşi doresc şi bunăstarea socială, dar şi asigurarea locului de muncă, protejat de sistemul comunist. În multe din aceste ţări unde alegerile democratice i-au adus înapoi la putere pe foştii comunişti a fost confirmată atitudinea oamenilor bazată pe lipsa de încredere în valorile democraţiei occidentale, în sistemul economic occidental şi lipsa unor standarde de viaţă atît de des criticate de Papa Ioan Paul al II-lea.

Cine a trădat pe cine

Astfel încît nu putem să fim surprinşi astăzi, cînd naţionaliştii extremişti ruşi, sîrbi sau ucraineni îi instigă pe conaţionalii lor la crearea unui nou imperiu slav. De asemenea, nu putem fi surprinşi dacă intelectualii democraţi din această regiune sînt preocupaţi de refuzul Occidentului de a-şi deschide piaţa pentru produsele din Est. La fel de deziluzionaţi putem fi cînd Rusia, în cadrul procesului său oficial de dezarmare (paradoxal, susţinut de guvernul Statelor Unite), examinează noile rachete balistice SS-25. Sau cînd, într-un asemenea climat politic, Moscova opreşte dialogul privind extinderea către Est a NATO.

Această dilemă (ca şi altele) constituie dovada că oamenii nu erau pregătiţi pentru „revoluţiile de catifea“. Cine a trădat pe cine? Vestul pe Est sau viceversa? Poate că domnul Gorbaciov avea dreptate cînd spunea odată că schimbarea mentalităţii oamenilor privind asumarea responsabilităţii în toate domeniile (politică, viaţă, viitor) ar fi fost primul pas către schimbările politice şi economice din centrul şi estul Europei. Evoluţia actuală în aceste ţări arată că respingerea schimbărilor de mentalitate este problema următorilor cîţiva ani. Este problema noilor generaţii, care vor fi capabile să decidă singure, liber şi independent, fără a avea sentimentul că au un lider puternic, un partid puternic şi un sistem politic puternic în spatele lor.

Traducere de Victoria Frâncu
Text primit de la agenţia STINA, Split (Croaţia)

ECONOMISIŢI PÎNĂ LA 40% ABONÎNDU-VĂ DIRECT LA REDACŢIE

8% **6.000 lei** cu expediere prin poştă
15% **5.500 lei** cu ridicare de la redacţie

SPECIAL pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenţi, foşti deţinuţi politici şi veterani de război:

30% **4.500 lei** cu expediere prin poştă
40% **4.000 lei** cu ridicare de la redacţie

Cei interesaţi sînt rugaţi să expedieze prin mandat poştal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, Bucureşti.*

Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti*, cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.

Abonamentele se pot achita şi la sediul redacţiei.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociaţia EST-LIBERTÉS

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în

noile noastre conturi

deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12:**
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 $	40 $	20 $
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	500 FF	250 FF	125 FF
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– Israel	60 $	30 $	15 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redacţia: GABRIELA ADAMEŞTEANU (**redactor-şef**); RODICA PALADE (**redactor-şef adjunct**); ANDREI CORNEA (**publicist comentator**); HORAŢIU PEPINE (**publicist comentator**); OANA ARMEANU (**şef secţie social**); CEZAR PAUL-BĂDESCU (**secretar general de redacţie**); DIANA TURCONI (**social**); IULIAN ANGHEL (**politic**); DAN PERJOVSCHI (**grafician**); ALEXANDRU CIRIP (**secretar tehnic de redacţie**); RADU DOBÂNDĂ, LUCIAN PIUCĂ (**corectori**); MIRCEA IONESCU (**şef serviciu difuzare şi publicitate**); CONSTANTIN SATALLA (**difuzare**); MIHAELA CUCU (**publicitate**); ANA ISTRATE (**şef serviciu financiar-contabilitate**).

Rubrici permanente: H.-R. PATAPIEVICI (**eseu**), N.C. MUNTEANU (**comentariu politic**), ILIE ŞERBĂNESCU (**comentariu economic**), RALUCA STROE-BRUMARIU (**Parlament**), MARIAN CHIRIAC (**săptămîna politică**), CEZAR BALTAG, HARI KULLER (**istoria religiilor**), DAN C. MIHĂILESCU (**cronică literară**), ERWIN KESSLER (**croniţă plastică**).

Corespondenţi: IOAN MUŞLEA (**Cluj**), DANIEL VIGHI (**Timişoara**), DINU MIHAIL (**Chişinău**), ION MIRON DAMIAN (**Paris**), ADRIAN NICULESCU (**Milano**).

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHNEA BERINDEI, EMIL HUREZEANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, MIHAI ŞORA, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI.

Tipărit la FED.
Tehnoredactare computerizată: „22“.
Redacţia şi administraţia:
Bucureşti, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

ISSN-1220-5761